

Tobiáš Mouřenín z Litomyše prohlásil roku 1593 v dedikaci 1. dílu Meditací, že pokládá za svou povinnost z hřivny sobě svěřené aspoň svými „šarty těžiti a sloužiti“, tj. prospívat a sloužit svými penízi nejmenší ceny, pouhými grešlemi či vindrami. Tento skromný spisovatel se neztratil z obzoru české kultury. Některé jeho spisy vycházely po jeho smrti v dalších vydáních bez autorova jména a v podobě úspěšných knížek lidového čtení se zapojily do národního obrození. Přežilo to, co vedle poučování mohlo i bavit a povzbuzovat, co bylo a zůstalo krásnou literaturou.

Milan Kopecký

VĚK ČLOVĚKA

Pěkná duchovní hra
o desaterém věku života lidského na tomto světě,
s pěknými spasitelnými řečmi a užitečným napomenutím
prv vydaná a vytištěná v Praze u Daniele Sedličanského,
léta 1604.

Nyní znovu přetištěná, léta 1723.

Přečti mne, člověče, nestejskej sobě,
tuto najdeš, zřetelně pravím tobě,
kterak každý věk světa následuje
a více jej nežli Boha miluje.

V Hoře Kutný u Jiřího Vojtěcha Kynclů.

A 1b

Osoby v této hře:

1. Herolt
2. Svět, krásná paní
3. Eremita, poustevník
4. Pachole v desíti
5. Mládenec v dvaceti
6. Jínoch v třiceti
7. Muž v čtyřiceti
8. Dospělý v padesáti
9. Lakomec v šedesáti
10. Starec v sedmdesáti
11. Kmeť v osmdesáti
12. Mrzák v devadesáti
13. Kůže kostí ve stu
14. Smrt
15. Ďábel

letech

A 2a

Herolt *na plac vyjde a dí:*

Pán Bůh budiž slaven
nyní, věčně. Amen.

Nebeský Bože Otče na výsosti,
prosíme srdcem tvé svaté milosti:
pro tvou lásku a jméno nejsvětější
rač nám přítomen býti čas nynější;
a k tomu dobrý rozum, pamět dáti,
abychom mohli právě ukázati
desaterý věk života lidského,
jakž se teď vidí postava každého,
počnouc od desíti do sta lét zstáří,
hle, všickni nahoru vznáší se tváří;
podlé lidské povahy přirození
tudy Boha hněvá jeho stvoření.
Protož utišíce se, pozor mějte,
proč sme zvlášť na tento plac vyšli, znejte:

proto, aby každému v mysl padlo
a vzhlédl se tuto jako v zrcadlo;
nebo teď zřetelně se představuje,
člověka vlastní způsob ukazuje:
srdce, mysl, práce, jeho činění
od mladosti do starosti v cvičení.
Považž hned v kolíbce, milý hosti,
s jakou se obíráš nesmyslností, |
dokud tě sto lét věk nedosahuje
a k hrobu cesta tvá neukazuje.
Při nás zde, krom hříchu, jiného není,
neb jest od Adama naše zplození;
máme dědičný hřích od přirození
skrz hněv boží a jeho zlořečení.
Když Bůh Adama z truple hlíny stvořil
a velikou dřímotu v něm byl složil,
vyňal žebro z boku jeho tak míle,
učinil z ní krásnou pannu té chvíle,
dav ji za manželku Adamovi hned,
přikázal, aby svůj život ctnostně ved;
dovolil jim též všeho k užívání,
krom z stromu dobrého, zlého poznání;
jen z toho jim bylo zapovídáno,
jakž v prvních knížkách Mojžišových psáno.
Ďábel pak v způsobu hada lstivého
radil, aby jedli z ovoce dobrého,
ale to mluvil k nim podvodně, lživě.
Vtom žena Eva hned opovázlivě
sáhla, utrhla jablko k svému zlému,
jedla i dala Adamovi ctnému.
Namluvila jej, že jest jedl z něho,
zapomněl Boha, přikázání jeho:
tudy přišli jsme my všickni k zmaření,
přirozeným hříchem jsouc obklíčeni. |
[.....]

A 2b

A 4a

[Svět:]

[.....]
ve dne v noci zůstal by v poslušnosti,
an knížata, páni jsou mi k líbosti;
snaží mi se sloužit se vši pilností,
ty pak málo vážíš mé podstatnosti;
nechceš mi činit žádné poctivosti,
nedbáš na mé dary plné vzácnosti,
jichž žádný služebník můj prázděn není.

Poustevník:

Paní, žádám trochu za odpuštění.
Ach, kdo jsi? Rač mi se jmenovati,
abych tě také mohl dále znáti;
neb tvá okrasa velmi mne zděsila,
k studu přivedla, až i zarmoutila,
že téměř nesmím s tebou rozmlouvati.

Svět:

Povím tedy, jestli chceš poslouchati:
Nic se nediv mé okrase, můj kraji,
leč prv uslyšíš, kterak mi říkají.
Já jsem Svět, přivětivá paní právě,
všickni lidé schopní jsou k mé postavě.
Já sem Svět, kterýž vládnu mnohým zbožím,
moc, čest, slávu i bohatství rozmnožím.
Všeliká radost, rozkoš při mně bývá,
choulostivý se přede mnou ukrývá;
toliko k mému panství čáku mají,
kdo se v rozkoši cvičí, oplývají; |
nemajíc pozoru na nic jiného,
miluji nadutého a pyšného,
lakomství, chlipnost, závist a ožralství,
hodování, též hněv, lenost, ospalství.
Nevěřím žádnému Písmu svatému,
buď od Mojžíše neb Pavla vzatému;

36

A 4b

55

60

65

70

75

80

nedržím smlouvy ani víry kusa,
svývolnost, neposlušnost se mnou klusá;
nemnoho dbám na boží přikázání,
ani na ďábla, smrt neb věčné lkání.
85 Když mám plné sklepy, truhlice zboží,
nemyslím na hrob neb na milost boží.
Nemohu trpěti dětinské kázně,
nedám jich trestat, nechť rostou bez bázně.
90 V mládenci tělesnou žádost rozmáhám,
z jedné rozkoše do druhé pomáhám.
Starého srdce oslepím marností,
mocí, bohatstvím, platy, slovutností;
tak ho omámím v zlé zatvrdilosti,
95 že nic nedychtí po věčné radosti,
jen vždycky více míti usiluje,
právě neprávě statek shromáždí,
až ho sám nemůže prošacovati,
u veliké slávy bude splývati.
100 Protož všickni šetří, hle, stavu mého,
počnouc od dítěte až do starého. |
Kdo se mne přidrží, má všeho dosti,
peněz, stříbra, zlatá k své žádosti;
nikdá se mu ničehož nedostává,
105 vesel jsa, v kvasích a hodech zůstává.
Zprosta u mne žádného smutku není,
nemohu trpět tesklivých mluvení,
jako o pekle, smrti a nemoci,
o bídě, hladu, buď ve dne, neb v noci.
Musí veselé rozprávky uměti,
110 žerty, šprýmy, kdo chce se mnou seděti,
jakž to zástup můj ukáže na sobě,
kterýž teď na plac vyvedu v té době,
od dítěte až do kmetě starého,
uslyšíš pěknou řeč zvlášť od každého.
115 Protož chceš-li mi sloužit v tom způsobu,
velice zase poctím tvou osobu:

A 5a

37

bohatstvím, mocí, slávou, důstojností,
neb mám služebníků svých na zbytnosti,
více než Kristus s tou ctností, pobožností.

Poustevník:

Ó marný Světe, proč se tak vypínáš,
necoudný hoste, co to jen vzpomínáš?
Tvá nuzná chloubka jako sníh rozplyne,
medle dlouho-liž i rozkoš nemine?
Moc tvá co vítr vějící pryč běží,
jmění, statek, darové nadarmo leží;
od rezu a molův můž se pokaziti,
aneb od zlodějův pobráno býti,
jakož nám o tom svatý Matouš svědčí,
a svatý Lukáš poklad býti větší
praví, kterýž nezhyne, trvá věčně,
nemíní poklad tvůj zemský konečně,
ale poklad království nebeského,
jenž nebere porušení žádného.
Více-li mi svou slávu a moc chválíš,
víceji mne, Světe, od sebe vzdálíš.
Ty jsi Svět, ježtos světla nechtěl znáti,
kteréžť Bůh ráčil poslati a dáti.
V tobě nic není než pouhé temnosti,
nemůžeš míti o světlu známosti.
Plný jsi zármutku, bídy, těžkosti
a jseš nejjistější smrtedlností.
V tobě hřích, zlost a nepravost panuje,
běda, kdož tě a tvé syny miluje!
Ó, jak svatý Pavel vejstrahu dává,
abychom ustoupili z tvého práva:
odplata a žold tvůj jiného není,
než motyka, lopata, v zem vložení.
Rozkoš tvá co pára nad hrncem mine,
horoucí peklo odplatu tvou vine,

A 5b

150 kteráž sluhám tvým již jest připraveno,
v toběť nebyvá různic umenšeno; |
nikdá radost bez žalosti neschází,
upřímnost podvodem vůkol se hází.
Pěknému lilium se přirovnáváš, +
155 však hůř než bodláčí pícháš, pohráváš.
Ukazuješ chuť medového strelu, |
dodáváš pod tím nejhoršího jedu.
Protož svozuj sebe, a ne mne více,
věčná radost předčí tebe velice.

Svět:

160 I jdiž, kde chceš, mužičku, jáť nic nedbám,
neb tě za povolného slouhu nemám.
Když jiných mohu užít více než dosti,
kteríž mi rádi slouží k mé líbosti,
nad těmi mocně mohu panovati,
165 ne hned se mé království můž zmrhati.
Z té příčiny nemnoho o tě stojím,
neb těmito slávu svou sobě strojím,
jakž tuto vyjdou hned pořád k spatření,
od mé služby nedám jim odpuštění.

Poustevník:

170 Zdá se mi jistě po jejich postavě,
žeť ne všickni náležejí k tvé správě;
ač se někteří tebe přidrzejí,
mnoho o tobě mluví a smejšlejí,
však kdo jsi, té vědomosti nemají,
175 k tomu podvodu a lsti tvé neznají; |
ale jakž vzpomenou na věčnou radost,
poznají tvé marné chloubky nestálost;
a že pomijí jako vítr hbitě,
neb co voda a záře na usvítě,
180 nu poslechni, zná-li tě toto dítě.

A 6a

A 6b

Tuto přijde Ďábel a rozestře svá tenata:

Jáť sobě nedám tuto překaziti,
musím včas svá tenata rozestřítí.
Byť se pak ne každé mohlo líbiti,
vždyť sobě teď něco může zvoliti,
neb sumou sedm jich tuto postavím,
kudy člověk půjde, v cestu vypravím;
aby svou dobu snadně mohl najíti,
sedmi smrteľných hříchů se ujítí:
pejchy, hněvu, závisti — nenávisti,
lakomství, žraní, smilstva a lenosti;
všech sedm dobře hned jest uličeno,
na silných sloupích pevně zavěšeno;
vím, že ještě té zvěřiny v hojnosti
budu míti pro sebe i pro hosti.
Sem, sem, žeň sem, kdo chceš koli v rychlosti,
můžeš mne míti podle své líbosti.

A 7a

V desíti létech dítě zůstávám.

Poustevník k dítěti:

Milé dítě, pověz mi, prosím tebe,
v kolika létech pravíš býti sebe,
že v tak drahých šatech nádherně chodíš,
na koni skáčeš, divnou rozkoš plodíš?

A 7b

Dítě odpovídá s smíchem:

Slyš, tatíku, starý kmeti,
teprv mi deset lét, máš to věděti;
chodím v těch šatech, jakž na můj stav sluší,
co se divíš, snad máš oslové uši?

Poustevník:

Ó milé dítě, nemluviž tak zperně,
poslechni mne, nezablouďš omylně.

40

Zanech pejchy, zbytečné nádhernosti,
jsi pacholátko pěkné spanilosti;
můžeš dojítí cti i statku dosti,
miluj pokoru, zanech svývolnosti,
pamatuj na mou řeč s touto žádostí.

210

Dítě:

Mluv ty, co chceš, nebuduť k tvé líbosti;
já tak chodím a za to se nestydím,
jak své rodiče velmi vzácné vidím;
neb oni mají nad tím zalíbení.

215

Poslechni mne, i v tomť mám povolení:
když mohu co od pomlskův dostati,
služebníky, děvečky obelhati,
tak čistě umím tu čeládku hnáti,

220

že se mne vždy musejí více báti
nežli rodičův mých, toť pravím jistě;
ač se na mne hněvají v každém místě,
nic nedbám, nesmějít mne proto práti,
budu přísahat, hromovat a láti,
neb to činí i mojí rodičové,
jichž já následuji v zlosti takové.

225

Žádný nesmí mi o nic domlouvati,
hned se naň oboří otec i máti,
řkouc: „Můžete-li pokoj dáti dítěti!“

230

Nikdá mne v kostele není viděti:
neumím Otče náš ni Věřím v Boha,
vyhejbám se modlení, jen jak moha.
Děti chudých lidí v nenávisti mám,
na staré nedbám a jim se posmívám;
v kártech a kostkách cvíčím se velmi rád,
jsou mi milejší než knihy napořád.

235

Jinéhoť nevím, co víc oznámiti,
zprosta tvé učení nechci přijíti.
Protože schovej jinam své nadejmání,
při mně nic nezpůsobí tvé žehrání;

240

A 8a

41

raději bych se učil v kostky hráti,
než mám tvého kázání poslouchati.

Poustevník: |

A 8b

Milý synáčku, radímť, zanech toho,
ujdeš pekla i zde trápení mnoho;
měl by spíš otce, matku opustiti,
než boží příkázání přestoupiti. 245
Hle, jak Izák božskému poručení
v ničemž neodporoval bez zrušení:
svolil, když ho otec obětovat chtěl,
tak by i ty Boha milovati měl. 250
Vem sobě příklad z Tobiáše mladého,
ten uposlechl hlasu otce svého.
Jozef též poslušný otce Jakoba.
V Knihách Machabejských pěkná podoba:
jedna matka sedm synův zplodila, 255
k bázni boží vedla, s nimi chodila,
žádného ukrutná bolest, trápení
nepřivedlo Zákona k přestoupení,
neb raději všickni smrt podstoupili.
Dále slyš, milé dítě, v tuto chvíli:
Kristus měl rodiče své v poctivosti,
i ty stůj rodičům svým v poslušnosti,
když vidíš, že tě vedou k dobré ctnosti.
Takť ujdeš hanby, potupy, lehkosti,
potom tě Bůh obdaří svou milostí. 265

Dítě:

B 1a

Starče, již jsi mi dosti řeči dával,
přálť bych, aby tak s jinými pohrával,
kdež by snad snáze tobě to trpěli,
mnou jistě nepohneš, milý příteli.
Tvrděť mám srdce, mysl i zvyk v sobě,
hned jakž mne z kolíbký zdvíhli v té době, 270

42

275
280
285
290
295
300
305
takový způsob volně vzal jsem na se,
a již ho dokud živ nezměním zase,
neb jsem v něm urputný a tvrdočelný
co nějaký v rohy bitý býk černý,
a jako houževná vrba tak praštím,
když mne ohejbají, co směla mlaštím.
Protož tvá řeč nic mi teď platná není,
by pak užíval ještě víc mluvení.
Nikdá k tobě nebudu chutí míti
pro tvé kárání, můžeš mi věřiti.

Poustevník:

Běda vám, rodičové, co děláte,
že o trestání dítek nic nedbáte;
necháte jich běhat co zvěř divokou,
Pán Bůh vás navštíví těžkou pokoutou. 285
Tak Židé od něho vejstrahu měli,
že jakž by Zákon jeho opouštěli,
přijdou na ně všeliká zlořečení,
těžké pokuty, bída, strach, trápení;
pakli budou poslušni jeho hlasu 290
ráno i u večer každého času,
příkázáním syny své vyuče,
aby se ho báli, ctili šetříce,
že požehnání budou mezi všemi,
i synové jejich dlouho na zemi. 295
Protož netřeba se nám na to ptáti,
proč nás nyní Bůh ráčí tak trestati:
morem, hladem, věcmi neslýchanými,
v křesťanstvu prv nikdá nevidanými,
k tomu tureckým tyranstvím bez míry,
i domácí nevolí z strany víry.
To všcko přichází pro hříchy naše,
každý nepravost proti Bohu páše,
dítek necháme růsti po jich volí.
Pohled' do třetí, čtvrté kapitoly. 305

B 1b

43

v Prvních knížkách královských, by to vážil,
 proč kněz Eli zahynul, hlavu srazil,
 že Offny a Finesovi, synům svým,
 netrestáíc jich, povoloval ve všem zlým,
 jakž to Bůh mládenci Samuelovi
 sám v chrámě oznámil, svému slúhovi.
 Byť David Absolona, syna svého,
 v bázni boží vedl a trestal jeho,
 nebyl by tak smutně skonál v ty časy,
 když rychle uvázl na dubu za vlasy.
 Mojžíš přikázal lidu židovskému,
 aby nedali živu býti zlému,
 tu dítky neposlušné a svévolné
 lid ukamenoval, Bohu odporné.
 Kdyby nyní zlou mládež tak trestali,
 nevím, na kom a kde by snad přestali,
 místem by nedostalo se kamení.
 Protož Bůh mnohým činí ukrácení
 a beře dítky skrz smrt z toho světa,
 že dříve času bude po nich veta.
 Co jest platno, když mu ve všem vůli dáš,
 zda v tom zalíbení Bohu uhlídáš,
 že dítě tvé tak sobě vykračuje,
 ve všem pejchu až příliš provozuje:
 anť má šaty drahé upremované,
 vycpané, zbodené aneb zřezané,
 k tomu tulich i rapír musí míti,
 a mnohé neumí dobře mluvíti.
 Laje, přísahá jako nezavřený,
 tobě to mílo, že tvůj syn cvičený,
 byť pak na tě i zuby oškleboval,
 na tebe blekal, jazyk vyplazoval,
 necháš ho, pravě, že rozumu nemá,
 ach, zvíš potom, co umí ta tvář nemá,
 když dědičně se ujme statku tvého,
 tuť již hanebný mrhač bude z něho:

dokud co stává, vždy zhojna utrácí,
 pozbuda všeho, nezvyk žádné práci,
 i počne krásti, nemoha dělati,
 naposledy provazem mu zaplatí.
 Tímš vinen, žes ho zanedbal trestati,
 když se snadně mohl dáti vohejbatí.
 Nebo byť se byl zmládí cvičil ctností,
 zůstal by v bázni boží, v pobožnosti,
 u světa byl by v veliké vážnosti
 a došel by náležité starosti,
 potom pak po zdejší časné skonání
 těšil se v nebi věčném kralování.
 O to vše syna svého ty připravíš,
 pokudž mu svývoličky nezastavíš.
 Pomnětež na to, milí rodičové,
 chcete-li ujít žalosti takové,
 i s dítkami svými, povážíc pilně,
 jak mi toto dítě odmlouvá silně,
 řečí zpurnou dosti odpovídalo.
 Co by se pak při mládenci shledalo,
 který asi dvadcíti lét dochází?
 Zeptám se ho, an teď právě vychází.

Ve dvadcíti mládenec pohrávám.

Poustevník dí:

Ty jsi mládenec krásný a spanilý,
 stojíš co strom mladistvý, ušlechtilý,
 medle, pověz mi pravdu nestydě se,
 jaké ovoce tvá ratolest nese?

Mládenec odpovídá:

Ovoce stromu mého jest takové:
 veselá mysl, čerstvé srdce hotové,
 pěkný paní, panny, pivo a víno
 není mé líbosti zapovědíno,

pití, hraní, kratochvíl, tancování,
v marnosti mám své největší kochání.

Poustevník:

Ó mládenče, toť jest nuzné ovoce,
nemá místa v nebi u Boha Otce. |

B 3b

Musím řeč apoštola zpomenouti:
nebudou královstvím božím vládnouti
vožralci, smilníci. Jak ty ostojíš,
nenecháš-li toho, což se nebojíš?

Mládenec:

Ó starče, sám hluchý, mluvíš hluchému,
zdalíž já věřím co Pavlu svatému,
kterýž již před mnoha sty léty umřel,
dávno shnil, žádný ho více neužfel.

Radče poslechnu od chasy novinu,
když mi rozprávěj o pívu neb vínu
a o pěkném povolném fraucimeru,
maje karty, kostky, loutnu, citeru.

Toť mne víc těší i mé tovaryše,
nežli co apoštol kdekoliv píše.

Když mě můj pan otec dal na učení,
pilen jsem byl pěkným paním sloužením.
Na všecky instrumenty mi hrávaly,
čeho jen ony rády poslouchaly.

Každou noc také kassátům jsem chodil,
nejednu pěknou děvečku provodil,
slovy lahodil, slibem kojil, radil,
až jsem ji k sobě k své vůli přivábil;
přivedv ji skrz dary k hanbě, k lehkosti,
nechtěl jsem s ní více míti známosti, |

B 4a

ani ji kusu chléba potom přítí,
by měla v té nouzi hladem umřítí.
Zlořečení, lání místo zpívání,
za obyčej přísaha, hromování;

jak jsem promluvil, hned to také bylo.

V kostele řídko mi se kdy líbilo,
neb pro modlení jsem tam nechodíval,
než abych se jen na mladé podíval
aneb knězi kázání převalchoval,
když on mne z zlého trestal, vyučoval.

Prvé skoro než mu slovo vyšlo z úst,
bylo mi mimo obě dvě uši šoust.

Zprosta žádná mi pobožnost nevoní,
jakž živ jsem nemyslíl a nestál o ni,
ale z mládí byl svobodný, svývolný,
rodičům neposlušný, jim odporný.

Nic jsem neplakal smrti otce mého,
věda, že mám vládnouti statkem jeho,
z kteréhož již nyní zhojna vydávám,
za chasu platím, nemálo rozdávám.

Rodičové mojí těžce strádali,
o statek ve dne v noci se starali,
jak by jej sobě mohli rozmnožiti,
což já teď musím prohrat a propítí,
a nemohu nikdá pokoje míti,

než na marnost a kratochvíl mysliti. |
Přede všemi věcmi o to se starám,
když se jedno nezdaří, druhé skládám,
věda, že penězi dostanu všeho,
ten jest díl a práce života mého.

Poustevník:

Ach mládenče, jak jsi tak zaslepený,
pochloubáš se, žeš v hříších zatvrzený.

Nedbáš na svatá Písma a učení,
nad to již horší věci v světě není.

Pána Boha pobožnost potupuješ,
proč raději na to nepamatuješ,
jaké jest Jonáš nebezpečství měl,
že rozkazu božím utéci směl.

B 4b

Čti o něm, co se jemu přihodilo
a co Saule o život připravilo,
když se proti Pánu Bohu postavil;
440 onoho proroka též lev udávil,
že pil vodu a jedl chléb k nasycení,
přestoupiv rozkaz boží, poručení.
Datana a Abirona v jich zlosti
445 za živa pozřela země v rychlosti,
neb jsou neposlouchali božích řečí,
o těch věcech mnoho nám Písma svědčí.
Jezábel, krve žíznivá velice,
hřešila, slovem božím zhrdajíce; |
450 svaté proroky z mordovati dala,
od krále Jehu smrt ji též potkala,
tělo její psi žrali, krev střebali,
tak vždycky hříšníci odplatu brali.
Dále, mládenče, slyším teď od tebe,
455 že by hanebností chtěl šlechtit sebe,
když panny o poctivost připravuješ;
čemu Mojžíš učí, nepamatuješ;
nebo v Zákoně jest zapovědíno,
od Boha pod hrdlem k smilství patříno.
460 Vezmi sobě Sichema ku příkladu,
k jakému on i jiní přišli pádu,
že poškrvnil Dynu nenáležitě,
neřádnou milostí jat jsa neskrytě,
pročež pobito bylo mnoho lidu;
465 Aman podobnou na se uvedl bídu,
učiniv Thamar, sestře své, násilí,
proti vůli její, v nešťastnou chvíli;
zas jsa od bratra svého na hody zván,
z poručení jeho jest zamordován.
470 Při tom, mládenče, i to oznamuješ,
že pití, ožralství následuješ;
z toho se posměch, hanba přibližuje,
tělo sužuje, duši zatracuje.

B 5a

475 O tomť nemálo svatý Pavel svědčí,
i prorok Jeremiáš mnohou řečí. |
Vystříhej se lání a zlořečení,
zlého tovaryšstva jejich činění,
480 neb to každého přivodí k těžkosti,
z hojnosti k chudobě, nouzi, lehkosti;
i ty pozbuda skrz ně jmění, statku,
potom přijdeš k žebrotě v nedostatku.
Za času vem na se ctné obcování,
nu, ty třetí, pověz mi své chování!

V třidcítí létech mužem se jmenuji.

Muž ve třidcítí létech dí:
485 Tak mne tvou řečí kormoutíš velice,
že po mně mráz jde a bledne mi líce. |
Co jen tomu mládenčí oznamuješ,
dlouhou řečí na myslí zarmucuješ,
dávní, staré věci mluvíš v naději,
mohl by se napít se mnou raději.
490 Na, udělej čistý truňk, dobrý, silný,
potomť pak povím, čeho jsem já pilný,
dámť odpověd na tvou otázku jistě,
medle napí se a okřeješ čistě.

Poustevník:

495 Milý příteli, zanech toho pití,
nemohuť já v tom kratochvíle mítí;
pověz mi raději své obcování,
nebudeť líto se mnou pracování.

Muž:

500 Já již mám třidcet lét věku mého
a jsem muž živ podlé oumyslu svého;
mně také podobných najde se hojně,
byl sem ve Vlaších, v Frankrejchu na vojně,

B 5b

B 6a

B 6b

v Polště, v Uhřích, v švedské, englické zemi,
dosti zkusiv mezi národy těmi.

Mnohé krajiny prošel jsem z mladosti,
vždy dobrý plat maje podlé známosti,
jsa, hle, silný, čerstvý na pohledění,
jen abych byl ještě nechal ženění;
musil sám ďábel mou ženu světití,
ta mne ustavičně hledí trápití. |

Ach, že jsem prvé nepomyslil na to,
proč to trapidlo na mne jest napato;
již snesti musím, pokud budu moci,
takéť mi Bůh od ní ráčí pomoci
a dá mi ještě takového pána,
na kteréhož bude správa podaná.

Ten mi pomůže z této mé žalosti,
při němž já uživu lepší radosti;
neb to manželství velmi jest tesklivé,
odporné, bídné, k vádě popudlivé;
hladu a žízně, toho mívám dosti,
jak vstanu, až lehnu, cejtím těžkosti,
to mé nejlepší hospodářství bývá,
že mi spíše slunce než chléba zbývá.

Potím se studeným potem od mrazu,
co by mne varem slíval po všem vazu;
hořec do každé krmě mi se trousí,
radče bych volil být mezi kartousy,
nežli v takové klopotě bydleti;
protože se nemohu za to stydětí,
že častokrát leckdes s chasou obcují,
pitím a hraním sebe potěšuji,
vesele sadím a dám, cokoliv mám,
o ženu, o děti své nemnoho dbám,
mají-li doma co jísti neb píti,
čekám, až budu někdy štěstí mítí, |

B 7a

dám se na službu k polnímu hejtmanu,
odložím ženu i děti na stranu.

50

Poustevník:

Milý příteli, nechtěj tak činiti,
neb skrz práci máš své dítky živiti
a v potu chléba dobývati,
tak věrně, právě statku nabývati.

Muž:

Coť se zdá, mám-li já na to mysliti,
bezpotřebnou starostí se trápití,
musil bych dříve času z světa sjíti,
nemohu tvé rady nijakž ujíti;
nebo jsem nikdá nepřivykl dělati,
ani se příliš o jídlo starati,
budu-li starý aneb nestatečný,
za čtyry neděle jsem ti bezpečný,
že tu jedné staré škorně nezrousám,
teď pak tebe o dítkách mých poslouchám,
jakým způsobem měl bych je živiti,
nechť má žena hledí to opatřiti.
Nechce-li ctně živnosti dobývati,
může se s kým chce v koutě ukrývati,
jáť z toho malou hanbu budu mítí,
když se stane, mohu z města ujíti,
vezma nějakou dívku pro ochranu,
půjdu na vojnu k některému pánu |
a vydám se všudy na holdování,
žádný mi sedlákům bráti nezbrání,
budu živ loupeží a drancováním,
všechněm bez milosti ubližováním,
neb každému pánu mohu sloužiti,
který mi jen bude dobře platiti,
buď on Uher, Tatar, Turek, Vlach, Němec,
nedbám, jsa i sám pouhý cizozemec.
Dostanu-li co právě neb neprávě,
vojáci všecko prejsem berou zdravě,

B 7b

51

budu-li pak postřelen neb uražen,
vždyť za chromého musím býti vážen,
teprv se žebroty nechci styděti,
zdaž mi potřeba špitálu stavěti,
na tu živnost já spoléhám nejvíce,
vím, že v hospodě jest teplá světnice.
Protož nechej toho napomínání,
při mně nemá místa nikdá zehrání,
radějiť na odchodné připím čistě,
splň mi a budeš veselejší jistě!

Poustevník:

Ó dobrý muži, můžeš mi věřiti,
velikou lítost nad tím musím mítí,
že tak málo sobě manželky vážíš
a zlým myšlením svou duši urážíš. |
Miníš se zde bez starosti živiti,
Bůh k práci ráčil člověka stvořiti;
hoden jsi v svém předsevzetí trestání,
marné a zlé jest v vojnu tvé doufání.
Jsa již nyní muž věku spanilého,
měl by nejlép šetřit obchodu svého,
jímž by živil manželku, dívky, sebe,
hle, k čemu zlá žádost ponouká tebe:
chceš živnost mít z loupeže, drancování,
hleděti hry, žraní a hodování,
a teprv po světě sem tam běhati,
Bohu i lidem protivnost dělati,
vdovy, sirotky mnohé učiniti,
sama nepravost tě bude viniti.
Když král — faraon doufal na svou sílu,
nechtíc propustit Židův, jsa v omylu,
Bůh zatvrdil velice srdce jeho,
až honivše je s vojskem lidu svého,
potopen jest, v moři Rudém se zalil.
Joab vojsko Absolona porazil,

B 8a

570

575

580

585

590

595

600

605

610

615

620

625

630

635

k tomu i Absolon krásný v ty časy
uvázl na zeleném dubu za vlasy,
a tu třemi kopími proboden jest,
neb proti otci skládal všelikou lest.
Goliáš na svou sílu spoléhaje,
vysoko smejšlel, Bohu se rouhaje,
však zabit od mládencečka Davida,
jemuž se posmíval, sprostého vida.
Roboam v mladém věku jsa dost vážen,
se vším vojskem jest na hlavu poražen,
protož starou radu potupoval.
Síba žalostné smrti se neschoval,
Jeroboamovi též se tak stalo,
bídne zabit, neštěstí jej potkalo.
I tobě může se tak přihoditi,
protož měl bys za času usmysliti
a býti šlechetného obcování,
dojdeš zde radosti i požehnání.
Již čtvrtý oznám, kde tvá mysl honí!

V čtyřicíti létech se vyzdvihují:
Jsem muž čtyřiceti lét věku maje,
srdce, myslí dosti se vypínaje
v zbytečné pejše, mnohé nádhernosti,
o to se starám se vší bedlivostí,
jak bych se mohl nad bližním vymstiti,
štěstí, poctivost, statek mu odníti.
Žádný mi nesmí v mé věci sáhati,
ani mne z kterého hříchu kárati,
házím, hryzu jako kuň nepojatý,
jsa možný dosti, soudím se být svatý. |
Chlípny jsem, nečistý a cizoložný,
s tím netovaryším, kdož jest pobožný.
Nejednu cizí ženu tak dobře znám,
že s ní, kde a kdy chci, srozumění mám.
Mnohé rozkoše leckdes pokošuji
a každou jen svým bohatstvím trošuji,

B 8b

C 1a

nedbám, by mi někdy něco ubylo
i o mně na světě zle se mluvilo. 640
Statek s nevěstkami marně utrácím,
řídko pěknou tvář k své ženě obracím,
nestarám se, že otrhaná chodí,
pomluva lidská nemnoho mi škodí.
O čeládku nechci též pečovati,
ni dítek svých ctnostem vyučovati. |
To jest můj obchod a mé pečování, |
v tom má mysl kochá se bez přestání.

C 1b

Poustevník:

Ach, pffi, hanba, styď se za to mluvení,
ty svou duši přivedeš k zatracení. 650
Vynášíš sám své hříchy, nepravosti,
ježto jsi dávno s nimi v ohyzdnosti
před Bohem i přede vším světem jistě,
poškvrňuješ tak duši svou nečistě.
Varuj se cizoložstva a mrzkosti,
chceš-li ujít mnohé bídy, žalosti;
rozpomeň se na slib tvůj a přísahu,
kterouž jsi odpověděl ďáblu vrahu
a slíbils v církvi usty, ruky dáním,
své manželce upřímným milováním, 660
té se máš přidržet, na ní přestati,
nechceš-li se ďáblu v peklo dostatí.

Muž v čtyrydcíti létech:

Milý bratře, divného jsi způsobu,
nezejskáš sobě na mně cti v tu dobu. 665
Nechej mne, nechť já nyní, co chci, dělám,
však ještě dosti času k starosti mám,
abych se od rozkoše světa vzdálil
a pěkných paní neb mladíc nechválil. |
Teď pak chvíle i věk můj toho brání, |
ač ty dosti haníš mé obcování. 670

C 2a

Nepomníž-liž, co jest David učinil,
Šalomoun tou cestou za ním též minil;
Samson zdali toho nenásledoval,
nesluší, abych já je potupoval; 675
Paris, Hektor a Herkules dost silní,
všickni k mladým ženám byli náchylní.
Pro ně v nebezpečenství se vydali
a nevím, by se do pekla dostali.
Protož, bratře, spokoj se s tou tvou řečí,
vidíš, že nejeden k milosti svědčí,
ježto v soudu a v radě časem sedá,
však sobě potěšení s mladou hledá.
Hrošíš mi i peklem při mém skonání,
ještěť můj pluh půjde jinde k vorání, 680
než ten čas přijde, jakž jsem připověděl,
když starým budu, vím, čeho bych hleděl.
Dalekoť mám, abych nad hrobem chodil,
tuť pomyslím, jak bych se Bohu hodil
a prvé, než umru, došel milosti,
činíc pokání z hříchů, nepravosti. 685
Schovejž tedy sobě to tvé učení,
mluv je tu, kdež máš volnější slyšení,
mně to zprosta k žádné platnosti není.

Poustevník: |

Nu dobře, že mne teď svou řečí zstíháš, 695
na ty staré hříšníky snad spolíháš,
pověz mi, co jiného tím zejskali,
než že posměchu a hanby dostali,
někteří skrz to jsou hrdla zbaveni,
jiní od všeho světa potupeni.
Chceš s pokáním k starosti odložití,
nevíš, kdyť Bůh cíl ráčil uložití.
Budeš-li dobrou paměť, rozum míti,
aby moh pozdě k milosti přijíti,

C 2b

snáz můžeš v tom hříchu a nepravosti
nešťastně, bídně zahynout v rychlosti,
jakž jsem častokráte od lidí slyšel,
tento (prý) žalostně o hrdlo přišel,
jeden zabít a druhý hlavu srazil,
když sobě manželství za nic nevážil.
Aby pak i v tom byl bezpečen sebou,
však svatý Pavel měl by pohnout tebou,
jenž království božského odsuzuje
cizoložníky, Zákon představuje.
Zpomeň, jak ten hřích Bůh kázal trestati,
když ráčil přikázání svá vydati;
neb koho jsou v cizoložstvu shledali,
všickni jej spolu ukamenovali.
Přístup sám k sobě a pověz své zdání,
co jest cizoložstvo a frejování, |
není-liž, že vši moudrosti zbavuje?
I tebe o rozum, hle, připravuje,
sevřín jsi službou votroka bídného,
nedbáš hanby a pokřiku žádného,
noci žádáš a přede dnem se skrejváš,
v ctných, poctivých věcech zpozdilý býváš,
přijdeš zde o zdraví, statek i jmění,
vysloužíš sobě pekelné trápení,
mlčím o jiných velkých těžkostech,
kteréž na tě přijdou v mnohých úzkostech,
a tak touto řečí mou již se spravíš.

C 3a

Padesátiletý, co ty pravíš?

V padesáti létech se zastavuji: |

C 3b

Ptáš se, jaký způsob já zachovávám,
na toť tuto jistou odpověď dávám:
Již jsem na světě byl padesát lét živ,
v tom věku měl bych rozum míti; jest div,
že mi teprva bláznovství nastává
a divná mysl sem i tam potkává.

56

705

710

715

720

725

730

735

740

745

750

755

760

765

770

Před léty měl jsem zlata, peněz dosti,
nyní stydím se jíti mezi hosti,
snášeje takovou nouzi, chudobu,
což mi jest těžké pokání v tu dobu,
mysl i srdce ve mně zarmucuje,
zpátkem ohlednouti se ukazuje,
v jak bych měl přední vážnosti býti,
teď pak musím se leckdes v koutě kryti
a zadu u dveří tíše seděti,
když při mně není bohatství viděti.
Ta věc teprva činí mne smělého,
že nedbám na svět ani Boha svého,
než musím již na sebe pozor míti,
moh-li bych všecken znovu se zroditi,
jako ten, kterýž nedbal zmládí míti,
již nevím, co jiného před se vzíti,
než že se chci na vojnu odebrati,
moh-li bych Boha, lidí oklamati,
kteří mi věřili, dobře činili,
ujdu, aby se se mnou nevadili. |
Nedbám, byť mne pak dosti pomlouvali,
lotrem, šibalem, lhářem jmenovali;
tou praktikou hledám sobě pomoci,
na to myslím vždycky, ve dne i v noci.

C 4a

Poustevník:

Ach, změň svou mysl, milý příteli boží,
nezatracuj sebe pro časné zboží,
jestli jsi ho ztratil díl v onom čase,
pros Boha, ať ráčí popřítí zase
štěstí, zdraví, požehnání k živnosti,
nezoufáš-li sobě v jeho milosti,
víru, dobré svědomí zachovaje,
najdeš dobré lidi ještě, to znaje,
kteří tě založí, půjčí a svěří.

57

Padesátiletý:

I proč bych měl zacházeti s tou sběří?

Voštíp zdělí osmnácti střevců,
ten mne zachová takových dědičů,
s tím přiběhnu hned k některému pánu,

co nebude u večer, nechám k ránu,

začnu mezi sedláky holdem jíti,

nedají-li, mohu svobodně vzítí,

buď od hospodářství, šatův a jídla,

zstrhnu peřiny i vše jiné z bidla, |

kde nic nenajdu, tu nic nepoložím,

všudy drancování, loupež provádím;

čím dál, tím více v tom mé jest kochání,

ubohých vdov, sirotkův sužování,

skrže to chválen jsem od rovných sobě,

nejeden rozpráví o mé osobě.

Potom za lajtenampta mohu býti,

pakli bych styděl se tou cestou jíti,

jakž jsem teď z počátku oznámil dosti,

vymustrovali by mne bez lítosti.

Protož žen ani dětí nelituji,

ani těch, ježto mi neubližují,

u mněť není žádného smilování,

než všecko všudy jíti k rozsápání,

jen abych dostal tím víc statku, jmění,

skrz mne mnohý dvořák v chodce se změní.

Tak hned budu za hejtmána volen sám,

tuť teprva dosti peněz v rukou mám,

lání, zlořečení snadné mi vskutku,

jako z ruky někomu dáti šňupku.

Beru ourok od knížat, pánův čistě,

kde přijdu, tu sloužím na každém místě.

Nedbám, by se mé vlasti dotýkalo,

jen když by mi víc platu přibývalo,

rozliji-li vocet i mému pánu,

můž rád býti, nechám-li mu v cele džbánu, |

775

780

785

790

795

800

805

penězi vždy to nějak zas vypravím,

ač mnohého vojáka hrdla zbavím.

Za šipek sobě toho nic nevážím,

jinou chasu snadně bubnem rozdráždím,

kteří své kůže i vlasů nastaví,

ti tu práci dobře zase opraví

a mně víc peněz do měšce naženou,

tak máš, bratře, mou mysl oznámenou.

810

Poustevník:

Ó milý příteli, slyším teď dosti,

co mluvíš, jistě není mi k líbosti.

Pro Bůh, pomni, žes došel křtu svatého,

tudy dosáhl jména křesťanského.

Jistě Zákona starého učení

k tomu tě nevede a k zlému není.

Slyš Druhou knihu Mojžíšovu tiše,

co v dvamecímé kapitole píše;

Bůh dí k lidu: V příkázáních mých stůjte,

bídných vdov, sirotkův neutiskujte,

aby na vás nešlo mé rozhněvání,

prchlivost, na hrdle mečem trestání.

Tuť budou vdovami též vaše ženy

a dítky v sirobě hned zůstavený.

I prorok Ezechiel vypravuje,

jaká pokuta těch zas následuje, |

kteří vdovy, sirotky sužovali,

krev nevinnou na zemi vylévali,

že je sám Pán Bůh zahladí v rychlosti,

to by tě mělo pohnouti k lítosti.

Nevinná krev v těžkém upění, lkání

volá na pomstu k Bohu bez přestání,

jakož krev Abelova tak volala,

i řeč boží Kaina tím trestala.

Pomsta hrozná pro ten mord naň vložená,

aniž tomu bude kdy odpuštěná,

815

820

825

830

835

kdož cizí krev žádostiv jest vylíti,
tenť musí brzy své zas nastaviti,
jakž v První kníze Mojžíšově psáno,
tvé pak svědomí loupeži oddáno.
Loupeží samou chceš ty se živiti,
nemůže mrzutější věci býti,
neb loupeží Saul byl tak zaslepený,
jsa proto i od Boha zavržený,
přišel o království a mnohá jmění.
Dále, přáteli, i totoť klam není:
Když faraon za loupeží pospíchal,
utopen jest v moři, zdaližs neslýchal?
Na to pomni, zdravě rozjímej sobě,
snadně to se též státi může tobě,
že bys dříve času vzal své skončení,
zahyna žalostivě bez prodlení. |
Zlí skutkové nemohou dlouho státi.
Šedesátiletý, dej svou čest znáti!

C 6a

Ďábel k poustevníku:

Ohlédni se, slyš, chci s tebou mluvíti.
Jaké klevety počínáš tropiti,
chtíc všecken svět řečí svou omámiti,
mám skůro chuť kůži tvou vyprašiti.
Pověz mi, kdo tě sem poslal na zvědy,
tlacháš tu a rozpakuješ sousedy,
ne jednomu chceš cos k naučení dáti,
který desetkrát více umí znáti,
nežli ty umíš aneb rozumu máš.
Jak na tě dbají, zdali to nezkoumáš? |
Tvá řeč nemůž se každému líbiti,
jiný způsob musil by na se vzíti,
nechodě zhruba v rudé sukni sprostně,
pohled, jak svět jinak chodí milostně,
své věci pěkně vede k nádhernosti,
tím ženám, mužům slouží k jich líbosti.

60

840

845

850

855

860

865

870

875

880

885

890

895

900

905

Proto jdi pryč, neb v tom oděvu prostém
nebudeš zde žádnému vzácným hostem,
chceš-li pak, aby tě svět vážil sobě,
jiný křtalt vezmi na se, radím tobě,
následuj pejchy v stkvostném obcování
a vždy v světských věcech měj své kochání;
jinák nebude tvá řeč nic vážená,
nýbrž i s tebou bude zavržená.

Poustevník:

Odstup ode mne, proklatý ďáble, přeč,
mně ani jinému neškodí tvá řeč.
Coť Bůh dovolí, to můžeš činiti,
neb jsi tak moc měl i Joba trápiti,
zbavils ho synův, dcer a všeho statku.
Zůstáváš lhářem, jakžs byl od počátku,
prvé, než svět byl, pejchu jsi provodil,
Bůh tě pro ni z království svého shodil,
anos naved Davida upřímného,
že pyšnou myslí pozdvíh srdce svého, |
dav sčísti lid, pročez Bůh jeho ztrestal,
když na mnoha tisíc sotva mor přestal.
Adama oklamal jsi svou chytrostí
a nás v zlořečení uved touž zlostí.
Pokoušels Spasitele Pána Krista,
zloději, kradl jsi semena čistá
v noci z pole a nasils zas koukole.
Jsoucí dole, provodíš zlost do vole.
Jidášovi vnukl jsi mnoho zlého,
že jest i Židům zradil Pána svého.
Saulovos srdce i mysl převrátil,
však potom Kristus moc tvou v nic obrátil;
tebe přemohl, nad tebou zvítězil
a do propasti pekelné tě vtěžil.
Tam musíš vždycky na věky zůstatí,
žádnou mocí nemůžeš zas povstatí,

C 7a

61

protož táhni do pekla, bydla svého,
k Luciperu a tovaryšům jeho.
Tvá lest nic při mně nezpůsobí jistě,
by pak rok stál se mnou na tomto místě.

Ďábel zuřivě dí a s tím jde k Světu:
Ó by nohy, ruce polámal sobě,
nic lepšího nevinšoval bych tobě, |
ničemný, potvorný starý bludaři,
nejsi než daremný tlachač, hudlaři!
Nu, jakkoliv jest, všecky tvé chytrosti
nicť nespomohou, pocejtíš v rychlosti,
žeť dvojnásobně mohu zaplatiti,
již se chci k Světu zase obrátiti,
ten jest mi poslušný každého času,
a vím, že nemůž slyšet tvého hlasu.

Poustevník k šedesátiletému:
Pověz mi, příteli, kterak se chováš,
v starosti své s čím se nejvíc obíráš?

V šedesáti lakomství oblibuji. |

Šedesátiletý odpovídá:
Já jsem živ na tom světě nejeden den,
nechť do šedesáti lét počítám jen,
mnoho dobrého i zlého koštoval,
hry, pití, frejování následoval;
to činíc ve dne v noci čím dále víc,
již nedbám na žádného člověka nic,
aniž abych měl sloužit Pánu Bohu,
o to se kdy příliš starati mohu,
toliko rozkoš má jest v statku, jmění,
k bohatství, penězům mám přední zření,
jak bych toho nashromáždil nejvíce,
naplnil sklepy, komory, truhlice,

910

915

920

925

930

935

a to mi nedá ani v noci spáti,
z toho můžeš dobře můj obchod znáti.

Poustevník dí:

Pustils do srdce sobě červa zlého,
snadno jest rozumět z mluvení tvého;
svázán jsi tuze řetězy těžkými,
když větší obchod máš s věcmi světskými,
peníze, nejsouc tvoje, tebou vládnou,
srdce tvé, kde poklad leží, tam táhnou,
kterýž tě do pekla můž pozřít cele,
tuším, že máš Jidáše za přítele.

Šedesátiletý: |

I což ty to tak za veliký hřích máš
a všecky hned v Jidášův rod počítáš,
kteří rádi chtějí bohatí býti,
nemoh by většího rodu najíti;
neb nyní žádný téměř v světě není,
aby nedychtěl po statku a jmění;
pomysli, jak ho mnozí dobývají,
an chytře divných obmyslův hledají,
jak by mohli zboží shromáždovati,
nebudou cti, hrdla nic litovati;
poddaní zprotiví se pánu svému,
jdou s nepřítelem jeho proti němu.
Při mnohých duchovních pejcha panuje,
víc peněz nežli chudobu miluje,
nýbrž ti, kteříž o tom kázat mají,
největšího lakomství se chytají.
I poněvadž jest ten obyčej nyní,
proč nemám tak činiti jako jiní?
V každém stavu zde vidíš toho dosti,
že všickni pro peníze páší zlosti:
zradí město, i země nelituje,
aniž na svou duši co pamatuje.

940

945

950

955

960

965

C 8b

D 1a

Skrz peníze soud i právo převrátíš,
nepravou věc v spravedlivou obrátíš.
Penězi dojdeš moci, poctivosti,
i já činím vše podle své lfbosti, |
bych pak se velikých hříchů dopustil,
ty by je sám pro peníze odpustil.
Pro peníze ledcos učiní mnozí,
kdo jich nemají, jsou všickni ubozí,
trpí nouzi s ženami i dítkami,
pro bídu lomí nad sebou rukami.
Protož já nic nedbám na tvé kárání,
šetřím jen svého užitku zaraní.

Poustevník:

Zlořečený jsi od Boha v tom zdání,
hledaje v penězích lsti, oklamání;
skrz to jiné všecko zlé se rozmáhá,
což k věčnému zatracení pomáhá;
neb nic horšího na tom světě není,
aby snáz duši vedlo k zatracení.
Svědectví jest hojné Pavla svatého,
že lakomství jest kořen všeho zlého.
Lakomstvím Římané moc svou ztratili,
Ananiáš s Zaffrou zlé ztropili,
když pro lakomství peněz díl ujali,
Achab, Nabal též s smrtí se potkali.
Skrz lakomství Jidáš vzal své skončení.
Pamatuj na Sirachovo naučení,
kterak lakomství samo sobě škodí,
nevíš, k čemuť se tvé poklady hodí; |
chceš jimi potom hříchy vyplatiti,
milosti boží tudy nevážíti,
ježto se za peníze nekupuje,
v Skutcích apoštolských se vypravuje.
Izaiáše proroka čti právě,
že jsme darmo koupeni k věčné slávě,

64

970

975

980

985

990

995

1000

1005

1010

1015

bez peněz také musíme povstati.
Poslyš i Davida v žalmu zpívati,
kterak nemáme v zboží spolíhati,
ale stříbro, zlato tak milovati,
bychom srdce k němu nepřikládali,
nýbrž v nebi poklad sobě skládali.
Máš-li ty plné komory, truhlice,
jako by již nepotřeboval více,
chceš duši svou pokojem opatřiti,
ve vší rozkoši sobě povolití,
snad duše tvá bude hned požádaná
a pekelnému trápení oddaná.
Protož přestaň toho, svůj život oprav!
Sedmdesátiletý, skutky vyprav!

V sedmdesáti k starosti schyluji.

Ptáš se mne o mém obchodu způsobu,
jáť nezatajím toho v tuto dobu:
tím krátkým časem, o kterémž ty pravíš,
nic mé mysli nezměníš, neopravíš; |
nebo jsem prostořeký, darmo žvavý,
z mladosti veda vždy život nepravý.
Sedmdesáte lét věku svého mám,
jsem-li mladý čili starý, nevím sám.
Snad měl bych se o svou duši starati,
hanebnosti a hříchů varovati.
I přidávám k nepravosti víc zlosti
a myslím, že ještě mám času dosti.
V srdci pln jsem závisti, nenávisti,
kdo se mnou bydlejí, ti o tom jistí.
Nedám sobě překážeti starosti,
vděčno mi, když mne mají v poctivosti.
To činí i jiní starci zde stále,
dychtí po ouřadu a časné chvále. |

D 2a

65

D 2b

Z nich já sobě příklad беру, hle, čistě,
a to jest můj obyčej, věř mi jistě.

Poustevník:

Velmi jsi zšálený tou bezpečností,
neuměje se spraviti moudrostí,
že žádný člověk nemá z sebe moci,
jestli nedostane shůry pomoci.
Ty chceš teprv v starosti chválu míti
a z ouřadu poctivosti dojíti.
Považ, jak každá moc mine v rychlosti,
smrt činí slávě konec bez lítosti.
Ach, kdo sebe sám v moci vyzdvihuje,
toho Bůh brzy svrže, ponížuje.
Při tobě mělo by být to shledáno,
že se staráš jak večer, tak i ráno,
aby s Pánem Bohem mohl se smířiti,
nemáš s pokáním nikdá odložití;
nebo smrt nenadále přikračuje,
lidí v světě z domu jich vyvlačuje,
a ne na jednom mohl jsi spařiti,
kterak svých laskomin chtěl odložití
až na polštář, tu je sobě setřítí,
a hle, dal se brzy smrti sevřítí;
umřev náhle, musil všeho nechati,
i ty by se mohl dobře s tím potkati. |

D 3a

Sedmdesátiletý:

Ovšem, bratře, ty o tom dobře mluvíš,
že já to také vím, snad nerozumíš;
ale znám, jak divně pleteš svou řečí,
jáť jen na vlastní užitek mám péči.
Dary беру, halafance miluji,
slušně-li činím, to nerozvažuji.
Žádný mi nesmí o to domlouvati,
každý ví, s čím by se mohl potkati, |

1035

1040

1045

1050

1055

1060

1065

1070

1075

1080

1085

1090

1095

nebo všecku moc nesu téměř v hrsti,
chudého nevážím jako psí srsti.
Mnohého učiním spravedlivého,
ježto pln jest falše a všeho zlého,
kdo mi nic nepřinese, jsem zuřivý,
v řeči při soudu snadně popudlivý.
Kdo k mé loutně nezpívá, neštymuje,
a jak já pískám, po mně netancuje,
ten nemnoho sobě můž polepšiti,
aniž ho kdo smí jináče těšiti.
Pochlebníky a šprochýře miluji,
pobožných, pokorných neoblubuji,
ale mnoho jich od sebe zaháním,
tím mistrovským kusem jiné omámím.
S závistí a nenávistí se valím,
nejednoho cti, hrdla, statku zbavím, |
by pak jen proti mně postavil nohu,
spíše leckterémus lotru pomohu,
ježto zasloužil hrozného trestání,
chudý u mne nenajde smilování;
nebo lítosti u mne jest namále,
protož, milý bratře, postupiž dále!

Poustevník:

Ó starý kmeti, kde myslíš jen jíti,
jáť se nemohu dosti nadiviti,
že pro zdejší časnou slávu a statek
přivozuješ duši svou tak na zmatek.
Rozpomeň se, co závist způsobila,
hned jakž z počátku kořen rozložila.
Z závisti ďábel nejprv Evě radil,
oulisnou řečí k sobě ji přivnadil,
že přikázání boží přestoupila,
tudy i Adama z cti obloupila.
Skrz závist, kterouž se Židé rozzlíli,
Krista Spasitele na kříž přibíli.

D 3b

D 4a

Z závisti Kain zabil bratra svého,
Aman o Židech myslil mnoho zlého:
šibenici vysokou postavil směl,
na kteréž Mardocheus viseti měl,
ale ta se Amanovi dostala.

Závist Joabovo srdce podňala, |
že zabil lstně Abnera a Amazu,
jenž byli spravedliví bez ourazu;
protož i za to slušnou odplatu vzal,
když Šalomoun ho zase zabiti dal
v chrámě božím u oltáře svatého.
Závist jistě jest konec všeho zlého.
Příklady ve všech Písmích toho máme,
že i při Římanech byla, jest známé:
neb když jsou závist k sobě připustili,
hned moc svou, město i zemi ztratili.
Závist každou dobrou správu převrátí,
kde se jen mezi který lid obrátí,
tu při nich nachází se újma vskutku,
závist nenese jiného užitku
než zármutek, žalost, nouzi a bídu.
Radímť, následuj pobožného lidu!

Již, milý příteli, pověz mi také,
zdá mis, že i ty máš vášně nějaké?

V osmdesáti moudrosti chybuji.

Osmdesátiletý odpovídá:

Ach milý Bože, coť mám pověděti,
dvojnásobně na mně můžeš viděti,
že se musím na dvou berlách nositi,
bídny nemohu stát ani choditi. |
Pohleď na mé nekřtaltovné střevíce,
zmládlí styděl bych se za ně velice:

68

1100

1105

1110

1115

1120

1125

1130

1135

1140

1145

1150

1155

1160

neb mi všecko zhůru rostlo ty časy,
hladil jsem bradu a česal své vlasy,
vycházeje z domu jako z truhličky
v pěkných šatech do leckterés uličky,
k milence přišel jsem, u dvéří stával,
libě na loutnu, na citaru hrával,
již se změnilo, těžko zpomínati,
nesmím v ta místa ani nahlídati;
nebo kde jsou mne prvé přivítali,
tu by spíš o mne svůj nos utírali.

Poustevník: |

Ty jsi starý bloud, nemoudře se zpínáš,
že ještě mladá léta připomínáš,
v nichž jsi freje a milování hleděl,
naříkáš, jaks milence k službě seděl.
Chceš ještě zacházet s tím marným květem,
neznáš-liž toho, žes již starým kmetem:
osmdesát lét můžeš počítati,
těžkoť se s tím bláznovstvím obíratí,
máš nohy chromé, shrbený jsi k tomu,
chodíš nad hrobem co okolo domu,
každé hodiny smrti na se čekáš,
více se nože nežli vrubu lekáš.

Osmdesátiletý:

Třeba-li mi o tom vrubu troubiti,
leč mi chceš na něj u zadku vroubiti,
mám-li na hlavě vlasy, fousy bílé,
předceť jsou mi mladice velmi milé,
rovně jako když jsem měl lét třidceti,
tak ještě toužívám při nich seděti.
Ač nemohu rovně choditi, státi
a těchto berel musím užívati,
když mi tělo nechce k tomu sloužití,
však v srdci mohu myslit i toužití.

D 5a

69

D 5b

Ó starosti, bídný nevděčný hosti,
jaks mne proměnila všem k nelibosti! |
Nyní nestačím nosu utíratí,
prv uměl jsem se zhůru vypínati. 1165
Teď klopě hlavu k zemi hledím smutně,
ach, kdes veselá kratochvíle chutně,
kterouž jsem měl před lety padesáti,
moha se tehdáž za frejře psáti.
Ještě nejednu noc o tom sen mívám, 1170
že se kdes s pěknou růžičkou obírám,
když procejtím, tehdy jsem na omylu,
an padesát lét víc mám na svém dílu.
Jak jsem milence své k její libosti 1175
pod okny hráti dal písně milosti,
na loutnu, harfu, housle s pískáním,
hossa, hojchta, hossa, hojchtum s vejskáním,
tuť nebylo nouze, smutku, žalosti,
co jsem začal, konalo se s radostí.
Posavad mi to na mysl jde časem,
že se musím smáti srdečným hlasem.
Ach, pohříchu všecko to pomínulo,
nicméně srdce mé se nezměnilo,
anobř když u pěkných mladíc sedím,
ještě k smíchu něco vyvesti hledím, 1185
někdy některé i za nádra sáhnu,
nemoha skutkem, myslí jinam táhnu.
S tím chci umřítí i do hrobu jíti,
ó bych mohl to za pokání mítí! |
Chtěl [.....] 1190

D 6a

[Devadesátiletý]

D 7a

[.....] |
Šeredně se vždy na mě ošklíbají,
v cestě žádného pokoje nedají,
přede mnou na zemi čtvermo líhají,
škodných kotricův ode mne čekají,

70

1195

sněhem, blátem nevázně po mně hází
a tady poslední šat na mně kazí,
voslovský uši z ledčehož dělají,
běhající pozadu, je k mejm rovnají;
bryle, kde můžou, na mne zavěsují,
1200 a tudy tůze můj mdlý zrak zlehčují;
„plechatej“ na mne též povolávají
a zlostný titule vzdy mně dávají.
I „velmbloudem“ od nich já bývám nazván,
ačkoliv že mám hrb, sám to dobře znám,
1205 kterýž mně takový můj věk udělal,
když mne tak sobě překrásně zformoval.
Přátelé též mojí se za mne stydí,
považující mé psoty a bídy.
Kam jen kolivěčně kdy já přicházím,
1210 samé potupy toliko nacházím.
Ó Fortuno, kde jsi se již poděla?
Snad jsi již někde dokona zmizela,
v kterou jsem já vzdy doufal z mladosti,
již mne zanecháváš v té mé žalosti!
1215 Penízes mi všeliké dodávala
a o ně jsi hrát mně dovolovala; |
čehos mi kolivěč jak mnoho dala,
to jsi mi nynčko vše zase pobrala.
Vidím, že jsi všechna všudy fortelná,
1220 podobně jako já téměř smrtedlná.
Ach, kde jsou mé léta překrásné mladý!
V rozkošech nemaje já tehdáž vady,
všecko mi po vůli vždycky jest bylo,
nevonivávalo mně žádné dílo.
1225 Vždy jsem hodovával s velkou skvostností,
již za to mám hladu teď nyní dosti.
Suchým teď chlebem mé tělo já suším
a k tomu čistou vodu pítí musím.
Mladý jsem s kordem po nocích chodíval,
1230 na něj začastý každého vybídal,

D 7b

71

nyní se s berlama ubohý peru
 a pokoru na sebe již nyní беру.
 Pejcha již také u mne víc neplatí,
 nechť si ji hledí, jak chtějí, bohatí:
 nebo jak já medle pyšný býti mám,
 když rozkoše žádný již více neznám?
 Všecky mne v mým těle již kosti bolí,
 čehož jsem já dočkal, starc ubohý!
 Mou tvář jest všecku starost zfaldovala,
 s kterouž jest zmládí tuze frejovala.
 Ó těžké břímě, bídný starý věku,
 medle kterému jsi vzácný člověku? |
 Ač někdy žádán býváš od všech lidí,
 však když přijdeš, každý tě nenávidí.
 Zsprosta nikdež nejsi v žádné vážnosti,
 i ten pes nenechá tě bez stížnosti.
 Tohoť mi pohříchu dost starost dala,
 ach, kyž jeť mne smrt dávno odsud vzala!
 Byl bych dávno zbyl té bídy, starosti
 a nepocejtíl nynější žalosti;
 neb musím být ku posměchu každému,
 ó smrti, učin konec tomu zlému!

Poustevník:

Milý příteli, poslechni mé rady
 a nevinšuj sobě sám smrti tady:
 nebo skrz úzkost, žalost a trápení,
 věř mi, přijdeš k věčnému utěšení,
 ku Pánu Bohu Spasiteli svému,
 kterýž tě zde choval k věku starému.
 Rozpomeň se, co Job zde trpěl zlého,
 vezmi hůlku trpělivosti jeho;
 zdalíž o Tobiašovi neslyšel,
 jak ten pobožný starc o zrak přišel,
 však trpělivý byl v mnohé úzkosti,
 následuj jeho v maličké trpkosti.

Snášej vše rád, míle a hříchův tvých žel,
 Boha v paměti měj v tvé smrti svízel, |
 dojdeš nebeského království věčně.

Stoletý, oznam svou těžkost bezpečně!

Ve stu létech jsem na boží milosti.

Ach, tvá otázka tak mne zarmucuje,
 že se více bolest má rozmnožuje.
 Mé trápení nemůž se vymluviti,
 mohl jsem raději dávno smrt voliti,
 byl bych ušel té veliké těžkosti,
 neb nade mnou žádný nemá lítosti.
 Již mi víc naděje nepozůstává,
 než že mi pohřeb do země nastává. |
 Jen bych se byl k tomu hleděl strojiti,
 aby duše má mohla pokoj míti.
 Žádný by strach ni hrůza na mne nešla,
 kteráž všecko potěšení odnesla.
 Nic mi neprospívá statek, nic jmění,
 nikdež věrného přítelíčka není.
 Líto mi, že jsem zle mladý věk strávil,
 aniž možné jest, abych jej opravil.
 Do sta lét na světě jsem zle obcoval,
 v pejše, v štěstí, v slávě se vyzdvíhoval,
 nechtíc nikdá skončení rozjímati,
 ani budoucích věcí zpomínati.
 Toť mne zarmucuje ve dne i v noci,
 tento svět nemůže mi nic pomoci,
 aniž mi co platno jest urození!
 Ó světě, dáváš mi zlé odpuštění!
 Teď se za hříchů, nepravosti stydím,
 před sebou je vymalované vidím:
 pročť těžké pokuty očekávám
 a tak s hrůzou té cesty se obávám.

E 1b

Poustevník:

Milý příteli, to tvé naříkání
i mně na mé mysli činí stejskání.
Ach Bože! Čím jsi se dal oklamati,
zdas nemohl z Písem svatých slejchati, |
že nemůžem blahoslavení slouti,
pokud jsme v světě zde na této pouti.
Ty pak tak dlouhos živ byl v jednom stání,
a nešetřil lidského obcování.
Každé tělo prach jest, v prach se obrátí,
jakž svatý Pavel zjevně dává znáti.
Ekleziastikus též o tom svědčí,
i král David v žalmích obšírnou řečí:
nebo jako vadne květ, polní tráva,
tak člověk pomine, i jeho sláva.
Před sebou také nic lepšího nemáš,
než co dobrého, živ jsa, zde uděláš.

Stoletý:

Auve, auve, dobřeť to pocítuji
a teprv hříchův svých želím, lituji,
které jsem páchal za života svého,
až posavad jen přidržel se zlého.
Již bych chtěl se rád na pokání dáti,
když jazyk neslouží, řeč mi se krátí,
aniž mohu srdcem na to mysliti,
jak mi se nemá trápení množiti.
Všickni zármutkové na mne se valí,
nohy mi víc neslouží, již ustaly.
Oči mám nezpůsobné červeností,
mozek zastuzený, vyprahlé kosti. |
Všecka krev ve mně se ssedla, srazila,
a tak starost až k zemi porazila.
Bohatství nespomůž mi z té těžkosti,
světe, neznal jsem tvé ošemetnosti.

E 2a

74

1330

1300

1335

1305

1310

1345

1315

1350

1320

1355

1325

1360

Na dobrých troštích jsi mne zde zdržoval,
již vidím, jaks splnil, cos mi sliboval.
Ó Bože! Kterak před tebou ostojím
a všechny rozkoše světa vyslovím,
jichž jsem užíval s pejchou, nádherností,
s tyranstvím, nevýmluvnou ukrutností!
Protož ležím teď, v ouzkosti čekaje
a hrozného ortele se lekaje,
kterýž na mne Bůh vyřkne v zůřivosti,
ó bych se byl nenarodil v mladosti!

Poustevník:

Jistě se lekám teď tvého upění,
žeš za času nemyslíl k obrácení,
ani takové bídy a žalosti
nerozjímal sobě v času mladosti,
dokud jsi ještě měl čas a hodinu,
aby odstoupil od světského stínu.
Nebo kdyby po cestách Páně chodil,
byl by tě anjel jeho dál provodil;
jako někdy Enocha, Eliáše,
proroky, patriarchy, Tobiáše |
i jiné svaté a pobožné lidí,
jakž se v Písmě obšírně čte a vidí.
Ale neprávě zle jsi v světě živ byl,
toť ukazuje tvého skončení cíl.
Neb jak člověk zde svůj život spravuje,
obyčejně se při smrti spatřuje.
Protož nemohuť raditi jiného:
vzývej celým srdcem Boha milého!
Onť můž milost dát, zlého tě zbaviti,
všecku žalost tvou v radost obrátiti.

Stoletý:

Ach Bože! Kdybych se byl za času kál,
bojím se, že jsem všecku pomoc zmeškal;

E 2b

75

neb již smyslu ani pomoci nemám,
srdce se ve mně zatvrdilo, to znám.
Nemohu k žádné věci chuti míti,
než musím s hořkou Smrtí v zápas jíti.
Hle, již přišla a chce mne udávit!

Smrt dí:

Hej, hej, slyš, šedivče, nech toho žvaní,
nic není platno to tvé nařikání;
již tvá hodina vypršela právě,
měls dávno se obrátit k jiné správě.

Mé moci neujdeš, věř tomu jistě,
sekera přiložená k stromu čistě. |

E 3a

Pro své hříchy máš největší stejskání,
že jsi zde v světě nečinil pokání.

Mohls prvé sobě to rozjímati
a moudrého muže následovati.

Neposlouchals hlasu Krista milého,
aby bděl a ostříhal domu svého,
anižs byl hotov k příchodu ženicha,
musíš zatím tu, kdež se zem přemíchá.

Nebedlivěs na věži ponocoval,
opravdově bránu zdi opatroval
tak, aby navrátíc se tvůj Pán zase,
našel tě služebníka při tom čase

pilného, jakož svatý Marek píše,
napomínajíc: bděte všickni tiše;
kdy Pán domu přijde, nemůžete znáti,
brzy-li čili dlouho se nevrátí,

buď u večer, o půl noci, neb ráno,
od tebe nebylo pozorováno,
i zaspal jsi dokonce příchod jeho,
protož neujdeš trestání hrozného!

Od čisté pšenice oddělen budeš
a mezi koukol v věčný oheň půjdeš.

A duši své mluvíval jsi z nadutosti:
milá duše, neboj se nic úzkosti,

plné stodoly, sklepy, truhlice máš,
v obilnicích a v špižárnách oplýváš. |

Můžeš v pokoji hodovat vesele,
pohleď, jak tvá mysl vězela vcele,

ježto duše tvá téměř v okamžení
požádaná bude v věčné trápení.

Nedomnívej se, bych tě litovala,
dostiť jsem dlouho s tebou prodlívala;
nedbám, zdaliť jsou hříchové smazání,
aneb od Boha k soudu zanechání.

Neb jsem já toho nikdy nešetřila,
na mladost ani starost nepatřila,
než hned, jakž komu vyprší hodina,
buď chudá aneb bohatá rodina,
ukrátím rychle života každému.

Řídco kdo přijde k věku takovému,
jako jsi ty mnohá léta strávil.

Mnohý mladý spíše by se opravil,
však musí se mnou, tuť nic platno není,
nepomůž zed, zámek, žádné stavení,
žádná moc, ani císařská koruna,

papež, kardinál musí na má humna,
králové, knížata i všickni svatí,
rytíři, hrabata, chudí, bohatí,
ano i v kolibkách ty malý děti,

žádný mi pták v povětří neuletí,
zvíře salamandra ohněm hořící,
i krokodýl hroznou moc provodící. |

Lvům, nedvědům nespomůž žádná síla,
ryby v propasti mořské jsem zdávila.

Všecko, což v světě životem oplývá,
snadně mou střelou postřeleno bývá,
zdáveno, zetřeno mocí násilně,
byť pak sebe šetřil, jak kdo chtěl, pilně.

Žádný mi není mladý, starý, smělý,
žádný silný, krásný ani umělý,

E 3b

E 4a

žádný dosti bláznivý neb nechutný,
žádný skoupý, štědrý aneb ukrutný,
žádný ctnostný, odporný není dosti.
Sumou všecko pořád beru k líbosti,
co může lézti, létati, plovati.
Protož stroj se, nebuduť dél čekati,
než musím konec s tebou udělati.

Ďábel *sít svinuje:*

Sem, sem, tu duši sotva jsem obsekal,
dosti dlouho na ni číhaje čekal:
za celých sto lét téměř dne každého,
až jsem ji vždy chytil do saku svého.

Poustevník *všem lidem přistojícím
činí napomenutí:*

Ach, ach, přežalostivějšího skutku!
Teď zavírá, hle, jedinký den půtku l
stoletou téměř jako v okamžení,
a to skrže smrti mocné stržení.
Ó člověče, když ta úzkost nastane
a smrt na tebe s svou střelou přivstane,
Bůh tě před svůj soud povolati ráčí,
tuť již žádná vejmluva nepostačí.
Statku svého musíš v světě nechati,
pokuta boží bude tě stíhati;
nic s tebou odtud nevezmeš jiného,
než co jsi kdy zde učinil dobrého,
to za tvou duší půjde při skončení.
Zlato, stříbro, toť tam k platnosti není.
Již tě přátelé opustí v tu dobu,
byť pak tebe provodili až k hrobu; l
však zase všickni odtud pospíchají,
samého tě na tom místě nechají
při kostech, červích ležeti mrtvého,
sotva žeť dají rubáš z statku tvého.

1435

1440

1445

1450

1455

1460

1465

1470

1475

1480

1485

1490

1495

V tom do země uvržený tam lehneš,
k žádnému tovaryši se víc nehneš,
který tě zde někdy ponoukal k zlému,
hřešíc s tebou proti Bohu živému.
Na to, ó člověče, měl by pomněti,
v stříbro a zlato naděje neměti,
ani v jiné časné zboží a statek,
kteréž tvou mysl převracuje zpátek
od služby boží, přikázání jeho,
z toho neměj žertu, posměchu svého.
Rozpomeň se aspoň na krátkost věku,
by pak sto lét dáno bylo člověku,
však se to k okamžení přirovnává,
když tě náhlá hořká smrt povolává.
Toť nenásleduje tě nic jiného,
než cos duši činil užitečného:
totiž, kdež se almužna prokazuje,
tať z pekla vyvodí, hříchy shlazuje,
jakž v Kníze Tobíáše stojí psáno;
protož máš ruky své večer i ráno
před chudým potřebným nezavíratí,
bližnímu dobrého neodpíratí l
a přikázání božích ostříhatí;
učiníc to, nebudeš se lekati
přístrachu smrti neb jiných těžkostí,
keréž na tě přicházejí v rychlosti.
Ach, nechť i to není tejno žádnému,
muži, ženy připusťte k srdci svému:
jak nás Pán Bůh za dlouhý čas již trestal
ukrutným morem, dávno-li jest přestal?
V jaké hrůzi jsme všickni před ním stáli,
někteří z svých domů, z měst utíkali!
Nechci jiných těžkostí zpomínati,
od mnoha lét pořád jich vyčítati:
jako válku, drahotu a hlad tudy,
v Uhřích, v Frankrejchu, ve Vlaších i vsudy,

E 5b

až se dostalo i Turku samému,
 jenž nejvíc škodí lidu křesťanskému;
 bez lítosti krev nevinnou vylívá,
 zemi hubí, města, zámky dobývá;
 ukrutně, tyransky dítky morduje,
 starší zajímá, vězením sužuje;
 ženské pohlaví, panny poškrňuje,
 hanebně hovadsky s nimi obcuje.
 Nad čímž slušně máme sobě stejskati,
 zbrojně, udatně jemu odpíratí,
 při tom Pána Boha vroucně prositi,
 aby nás toho jha ráčil zprostiti, |
 císaři křesťanskému štěstí dáti
 i všemu vojsku jeho pomáhati
 k zahlazení toho psa žíznivého.
 Pro čest, slávu jména svého svatého
 a pro křesťanské církve rozmnožení
 přispějž, Pane Bože, nám k spomožení.
 Amen.

Závěrek:

Poněvadž v moci boží všecko zřejmě
 vůkol stojí po všem okršlku země,
 slušně jemu díky vzdávati máme,
 pokudž v milosti jeho zůstáváme,
 kteréž nám nyní ráčil uděliti,
 že jsme mohli tuto hru vyříditi
 o věku lidském z mládí do starosti,
 děkující předně vaší milosti,
 urození, slovatní páni milí,
 že jste se ráčili sklonit v tu chvíli
 a nám k tomu své povolení dáti.
 I kdož nestejskali se podívati,
 buď z pohlaví mužského, neb ženského,
 žádáme za to jednoho každého:

což se koli od nás promlouvalo,
 aby se tak upřímně ujímalo, |
 považíc, jak ty věci se konají,
 po všem světě téměř ten způsob mají,
 začnouce od dítěte vzhůru jíti,
 nepřestanou až k starosti choditi.
 O čemž se v této hře dost vypravuje,
 každému věku vadu představuje,
 nýbrž v každému stavu můž se najíti,
 světský člověk neví, jak se řídití.
 Duchovní také z glejchu vystupují,
 všickni pobožnost, stud, čest zavrhují.
 Nepravost rozmohla se v každém místě,
 považtež, že není daleko jisté
 k soudnému dni, kterýž se přibližuje,
 ježž Amos v čtvrtém rozdílu jmenuje
 dnem velikým a hrozným při tom čase.
 Slyšte, co Malachiáš praví zase:
 ten (prý) den již blíží se k nám vždy více,
 jako pec ohněm hořící velice,
 kterak bezbožné jako slámu spálí,
 pomínou co prach, ježž vítr rozvalí;
 těm pak, ježto se Pána Boha bojí,
 upřímně v přikázáních jeho stojí,
 pošle Bůh ku potěšení v pustinách
 Eliáše, kterýž po všech končinách
 obrátí srdce otcův zas k synům svým
 a též srdce synů k otcům zbožným, ctným. |
 Protož hotovte se včas bez prodlení,
 neb jistě ten den již daleko není.
 Vidíte, že to vše se vyplňuje,
 o čemž sám svatý Matouš vypisuje:
 Když jsou učedníci ukazovali
 Pánu Kristu chrám, se dotazovali,
 řekl, že přijde čas a to se stane,
 kámen na kamenu tu nezůstane;

oni pak jali se ho dále ptáti,
kdy by toho měli očekávati;
odpověděl: Ve jménu mém povstanou
falešní křesťané a nepřestanou
od pravdy svoditi, činíc rozbroje,
uslyšíte hrozné války a boje;
a to všecko musí se prvé státi,
což vidouce nemáte se lekati,
neb ještě tomu všemu konec není,
ač mezi lidmi bude pozdvížení:
národ národu v ničemž nezastane,
království proti království povstane,
nemoci neslýchané a morové,
budou nesmírné drahoty, hladové,
po místech i hrozná zemětřesení.
Považtež, zdali toho všeho není
těchto časův, bylo již, bude potom,
jakož i svatý Pavel píše o tom |
a všecka Písma dosti vypravují,
nechť já se dál na tom nezastavuji.
Protož my žádejme boží milosti,
ať nás neráčí trestat v prchlivosti,
ani v hněvu a v hřísích pojímati,
dávbu za loupež a kořist dávati,
ale ráčí nás po této žalosti
přijíti k sobě do věčné radosti,
kteráž jest dávno připravená jistá
všem těm, jenž věří v Pána Jezu Krista.
On ráčíž nás skrze své umučení
a skrze krev svou vylitou k spasení
dědičné oučastníky učiniti,
pekla hrozného, muk jeho zbaviti.
Ten, kterýž nás stvořil a obživuje
i všemi dobrými věcmi daruje,

1570

1575

1580

1585

1590

1595

1600

E 7b

rač zbavit všeho ďábelského sídla,
toť jest vinš Jiřího Vojtěcha Kyncla.

Pán Bůh budiž slaven
až na věky. Amen. |

Tobiáš Mouřenín z Litomyšle
VERŠOVANÁ TVORBA

K vydání připravil
prof. dr. Milan Kopecký, DrSc.

Vydala Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky,
s příspěvím Edičního fondu pro vydávání vědecké literatury, Praha 1995

Přebal a vazbu navrhl Jiří Blažek

Redaktorka publikace Hana Pešatová a Jana Axamitová
Technická redaktorka Běla Trpišovská

Vydání 1.
Ediční číslo 8817
Sazba: SERIFA, Praha
Tisk: CENTA, společnost s r. o., TISK, knižní výroba Brno, Veveří 39

ISBN 80-200-0196-4

HISTORIA KRATOCHVÍLNÁ O JEDNOM SELSKÉM PACHOLKU,

kterak u sedláka
 za tři groše tři léta sloužil,
 co potom za ně sobě koupil a zjednal.
 A o poběhlém židu,
 který před morem utekl,
 jak ho ten pacholek
 do hustého trní přivedl,
 že v něm nahý tancovati musil
 a hrozně se po všem těle zdrápal.

Přidaná jest k ní nazad
 pěkná komedie v čtyrech osobách.

V Holomouci u Jana Jozefa Kyliána léta Páně 1679. |

Skladatel, Sedlák, Pacholek, Chudý člověk, Pocestný muž,
 Poběhlý žid, Rychtář, Popravec, Lid obecní, Závěrek.

Skladatel:

Historiji chci začíti,
 novou, divnou věc praviti
 o jednom selském pacholku,
 jak sloužil sedláku v spolku:
 5 celá tři léta dělaje,
 žádné smlouvy s ním nemaje,
 co by mu za rok měl dáti,
 nechal za ním všeho státi.
 Když čas ten vyšel po jaře,
 10 žádal svého hospodáře,
 aby mu službu zaplatil,
 sedlák se pak pryč obrátil,
 chtíc, aby mu darmo sloužil.
 Tu teprv pacholek toužil,
 15 vida, co má za sloužení,
 počal bráti odpuštění. |

Pacholek:

Slyš, sedláče, kdež chceš jíti?
 Já nemíním víc sloužiti.
 Dosti dlouho jsem pracoval,
 20 voral, dvůr tvůj opatroval,
 vyháněl ovce i svině
 a všecko dělal upřímně
 po ty tři léta, dobře víš,
 co tehdy mi nezaplatíš?
 25 Nechciť být děle u tebe,
 jináčeť opatřím sebe,
 když mi zasloužilou mzdu dáš,
 půjdu svou cestou, uhlídáš.

Pohledám pána jiného,
jináče než ty vtipného,
kdež budu mít lepší zvuři.

Sedlák:

Slyším, pacholče, tvou vůli,
že chceš jinam vandrovati,
svou hlavou se spravovati,
hledat jinde pána sobě,
kterýž by lép hověl tobě,
z ruky na ruku překládal,
jen koláče jísti dával.
Povíš mi pak, jakť se zdaří,
sedneš-li hned na polštáři,
budou-liť lahůdky dávat, |
s tebou co s dětmi pohrávat.
Chceš užít dobrého bydla,
hled, aťby chuť nevostydla.
Mníš, že jinde s medem jedí;
doptáš se těch, kteříž vědí
a zkusili toho dosti,
jak hořká mouka v sytosti.
Tak ty, zdaří-liť se jistě,
můžeš vejskat, skákat čistě.
Pakliť se kola zmotají,
jakž v přísloví říkají:
že se všeckno může snésti,
krom dobré bydlo zlé jesti,
to i tebe u mne píchá,
z něho tvá mysl pospíchá.
Protož chceš, aťbych zaplatil,
nevím, co bych na tom ztratil,
aneb na tvé mzdě přidržel,
bych ji pak krásně zadržel,
ale nechci, hnedkyť ji dám,
což dávno na tebe chovám.

A 2b

Bodej tak pryč neodcházel,
vem sobě, teď jsem nasázel
tři groše stříbrná litá,
neb jsi mi sloužil tři léta;
to já mohu vysvědčiti,
umíš jiné v tom předčiti. |
Dosti máš groš za jeden rok,
a ty by jej utratil v skok.
Snad můžeš na tom přestati,
svázič filec, vandrovati.
A tak již rozuměj tomu,
buď mi prázden mého domu,
pravímť upřímo, a to hned.

Pacholek:

Zlou bych tu, sedláče, doved,
abych hned tak odšel zhloupa,
však by mne měli za troupa.
Děkujiť prv z dobrodiní,
i s tvou milou hospodyní,
že jste mi dobrého přáli,
svou službu zouplna dali;
to skoro jest na mne mnoho,
nevím, kde bych dostal toho.
Mnohý umí čísti, psáti,
a nechťi mu tolik dáti,
spíš mu ještě přičtou dluhu;
jižť já víc nepůjdu k pluhu.
Mám na ten čas peněz dosti,
mohu užiti radosti;
než ty utratím s milými,
Pán Bůh nadělí jinými.
Více mluvit chvíle nemám,
jdu pryč, s vámi se již žehnám. |
Než minu vašich vrat právě,
poskočím v zelené trávě;

A 3a

A 3b

budu mít veselou cestu,
pospíchám, než přijdu k městu.
Dám odpuštění všem rolím,
zdá mi, žeť sobě povolím. 100
Ano ve mně žily hrají,
když svobodnou vůli mají.

Chudý člověk:

Předivná věc, milý Bože,
tento světskou rozkoš hloze;
dá se přemoci marnosti, 105
mní snad, že má všeho dosti.
Vida jej, musím se smáti,
jistěť s ním umí svět hráti.
Půjdu blíž, budu se ptáti,
snad má ještě živou máti. 110

Pozdrav tě Bůh, milý bratře!
Divím se teď, na tě patře,
žeš tak vesel v této době,
skáčeš, prozpěvuješ sobě.
Z čehožs nabyl té radosti, 115
pověz medle v upřimnosti?

Pacholek:

Abys mohl rozuměti,
chci toto hned pověděti:
Byl jsem tři léta sloužící |
v této nejbližší vesnici. 120
Za ten čas dal mi můj sedlák
hned celé tři groše jednák;
coť se z nich nemám těšiti,
můžeš mi toho věřiti,
že ve mně hned srdce skáče, 125
jak mají zarmoutit hráče,
peníze tesknost odvracejí,
tak i mne obveselují.

A 4a

Chudý člověk:

Slyš mne, milý tovaryši,
však žádný jiný neslyší. 130
Když jsme se teď sešli v poli,
učin mi to medle k vůli,
dej mi z těch peněz groš jeden,
nebude nadarmo zveden,
dostaneš za něj odplaty, 135
jako jiný dárce svatý.
Neb jsem chudý, potřebný muž,
žeť se vypraviti nemůž.
Za to tě prosím velice,
co může býti nejvíce, 140
na mně toho ztratit nemáš,
Bůhť odplatí, potom shledáš;
k němuť já hned bez prodlení
za tě učiním modlení.

Pacholek: |

Poněvadž jest to věc jistá, 145
tvá žádost užive místa,
dámť ten groš bez odpornosti,
však ještě budu mít dosti,
na dvouch já mohu přestati,
i tyť mi budou chřestati. 150
Tu ho máš! Jdiž, měj se dobře,
ne každý se toho dotře.
Jáť proto nechci stejskati,
moha jako prv vejskati,
když jsem měl peníze v celosti, 155
poskočím sobě s bystrostí,
ano mi samému mílo,
že mi se tak polehčilo.

Ale co jest to nového?
Hyň vidím opět jiného 160

A 4b

vycházet proti mně právě,
jest mi nač mysliti zdravě,
mám-li k němu právě jíti,
svou příhodu oznámiti.
Vidím, že jest ctná osoba,
seznámíme-li se oba.
Utratím to s ním po troše,
připraví mne o mé groše.
Toho se bojím nejvíce
jako nějaké palice,
neb mi samo srdce praví,
že mne veselosti zbaví. |

A 5a

Pocestný muž:

Hej, počkej medle, příteli!
Co chceš, abychom zmizeli
prvé, nežli dojdem sebe,
neboj se mne, prosím tebe,
nebt' přeji všeho dobrého,
líto mi tě ubohého.
Vidouc, žes prvé byl vesel,
žádný smutek na tě nešel,
chválil jsem tvou mysl jistě,
dívajíc se na tom místě,
až mi ku podivu bylo,
co tě tak obveselilo
na této cestě samého.

Pacholek:

Pane, slyšte mne prostého:
Všeckno mi se šťastně vedlo,
jak jsem mínil, tak mi sedlo,
v onéno vsi službu maje,
tři léta byl jsem, dělaje.
Potom vzavše odpuštění,
požádal jsem zaplacení.

90

Sedlák nemnoho mne proše,
dal mi hotové tři groše.
Ty mi se tak zalíbily,
vší radostí naplnily.
Pak teď potkal jsem jednoho |
chudinku, měl nouze mnoho,
proč jsem tak vesel, mne se ptal;
já mu na to odpověd dal:
„Mám tři groše. Co bych toužil?
Jsou mé, neb jsem je vysloužil.“
Dí on: „Dobře se míti máš,
věř, jestliže mi jeden dáš,
dát milý Bůh dlouhé zdraví,
snadno tě nešťestí zbaví.“
Tu jsem se z toho zradoval
a jeden groš mu daroval,
jsouc v své mysli veselejší
více než chvíle prvnější,
ale jakž jsi ty teď vyšel,
hned na mne zármutek přišel.
A tak mi již neveselo,
že mi srdce zkamenělo.

Pocestný muž:

Milý bratře, co to myslíš
prvé, nežli mne vyslyšíš;
já jsem jasná světlost v noci,
tobě poslán ku pomoci.
Mámť oznámiti novinu,
měj dobrou mysl v tu hodinu.
Přišel jsem zdaleka k tobě,
dáš-li mi též groš v té době,
chciť tu novinu praviti,
že se z ní budeš těšiti. |

A 5b

91

A 6a

Pacholek:

Byť mne to mohlo potkati,
umělf bych poděkovati,
však i ten groš budeš míti,
jen nemeškej pověditi.
Budu-li já pravdu znáti,
mohuť třebas oba dáti,
snad někde jiných dostanu.

225

Pocestný muž:

Příteli, máš mít ochranu,
poněvadžs tak milosrdný,
poznáš vpravdě skutek divný:
dokuds živ, pro tu štedrotu
nepřijdeš nikdá v žebrotu.
Mám též poručeno sobě
i to oznámiti tobě,
by sobě tři vinše skládal
a po třikrát, co chceš, žádal,
za každý groš jednu žádost,
má se státi všemu zadost.
Toť jest tvá odplata cele,
protož žádej, co chceš, směle.

230

235

240

Pacholek:

Dejž to Bůh, ať zle nehádám.
Vinšuji předně a žádám,
ať mám hlasité housličky
pro mladé milé hubičky. |
Druhé; prosím, pokud sluší,
za šípy a dobrou kuši;
však aby v ní skryto bylo:
po čem by se vystřelilo,
toho abych nechyboval,
ani darmo natahoval.
Těž housle ať jsou spravené,
strůnkami tak natažené,

245

250

255

A 6b

92

aby kdož by je jen slyšel,
s čerstvými nohami vyšel,
pokud na ně budu hráti,
dotud musil tancovati
každý třebas do úpadu,
spraví někdy i mou vadu.
Třetí pak sobě vinšuji,
buď že chci mít, neb kunštuji
o peníze aneb zboží,
ať mi to každý hned složí
beze všeho prodlevání,
v čem bude mé požádání.
Když toho trýho dostanu,
jiný odložím na stranu.
O větší dary nestojím,
nebo z těch sobě ukrojím,
jestli mi se nedostane,
za ty prosím, milý pane.

260

265

270

275

Pocestný muž: |

Zač jsi žádal, máš to míti
a můžeš hned sobě vzíti.
Teď housličky, šípy, kuši,
tobě to nejlép již sluší.
Měj se dobře, jdi bezpečně,
přijdeš vděčně i nevděčně.
Sám sobě těch věcí hlídej,
jdi, za mnou se nevohlídej.

280

285

Pacholek:

Nevím, kde se ten muž poděl,
dobrou mne živností voděl,
rád jsem toho dostal jistě,
budu teprv vesel čistě,
ano mi se cesta krátí,
ach kyž mám někomu hráti,
abych zkusil těch housliček.

A 7a

93

Hyň vidím jakýs rybníček
a kdos jde ke mně po hrázi,
něco myslí, hlavou hází,
zdá se co žid, máf kolečko,
půjdu dále vždy pro všecko.

290

Poběhlý žid:

Co s tou kuší, tovaryši,
tuším, střílíváš na myši,
dostíť jest hrubého díla,
také-li by se chybila?

295

Pacholek: |

Nestřílím myši, než ptáky,
pro vás židy adonáky,
kde jen kterého uhlídám,
nechybím se, připovídám.

300

Žid:

Hyň sedí na trní vrabec,
černý jakoby krkavec,
vytáhl krk, volá na tě,
ví snad o některé ztrátě.

305

Slyšíš, vyznává: „Krad, krad, krad.“

Ó zastřel ho, co bych mu rád.

Trefíš-li, hnedky se szuji
a toť pod hrdlem slibuji,
žeť přes rybník proň popluji,
v tom trní ho vyslizuji,
bych se měl slíci do naha,
vynesuť ven toho vraha.

310

Pacholek:

Již jsem na něj, jako sluší,
natáhl tuto svou kuší;
hled, jestliže se ho chybím,
cos dolů padlo, já vidím.

315

Žid:

Střílej, bodej ve sto fleků,
jáť se proň věru nesvleku.
A ty by s tou hrubou kuší
na čertu vystřílel duši. |

320

Pacholek:

Žide, darmo ji nenosím,
jen se svleč, ať tě neprosím,
dobrovolně neb z mušení,
mohl by mít zlé posvícení.
Připověděls, slovo váží,
však tě trní nerozdrazí.

325

Žid:

Ach ne tak se vody bojím,
neb před ní spíše ostojujím;
než trní se velmi lekám,
již jdu a šatův tu nechám.
Daleko ten pták padl v trní,
musím proň lezti po drní.

330

Pacholek:

Na pěknýs mi palác vyšel,
snads mých housliček neslyšel:
již čas přišel na ně hráti,
zvím, jak umíš tancovati.

335

Žid:

Ach nemohu rovně jíti,
musím skákat, se točiti.
Ach jak ten housti pospíchá,
což mne trní bode, píchá
po všem těle na vše strany,
jsem jako larva zedraný.
Jak se ho mám dovolati,
aby přestal více hráti? |

340

345

A 8a

Pacholek:

Ha, ha, zahrám ještě, židku,
abys tancoval po břišku.

Žid:

Ach, přestaň hráti, můj milý,
pohled, jak jsem již zbarvilý,
po všem těle není místa,
an mne krev ujde dočista,
tak jsem od trní podrápán,
ach nehrej, budeš bohda pán.
Sámť slibuji za tu zrátu
dát sto uherských dukátů,
které jsem před morem pobral
a mnohé křesťany vobral.
Chtěl jsem s nimi pryč ujíti
a jiné povětrí míti.
Právěť mám odplatu za to,
dokud živ, chci pomnět na to.
Ach prosím, nech toho hrání,
ať jsem zproštěn tancování.
Dámť zlatý, jak k tobě přijdu,
ach nechť z toho trní vyjdu.

Pacholek:

Nevyjdeš mi tak na holo,
nuž ještě jednou vokolo.
Znovuť pěkný tanec zahrám,
dokud housličky v rukú mám. |

Žid:

Nehrej, pro Bůh, pro vše svatý,
můj milý pacholče zlatý,
jistěže se již zadusím,
po tom tanci umřít musím.

Pacholek:

Nebudeť nic, milý brachu,
neumřeš od toho strachu,
a ty se sotva prochladiš,
však když mi škody nahradíš,
odpočinu, nechám hrání,
měls na svrchnici drbání.
Pod', nu vomej se v lázni zas
a vosušíž se, již jest čas.
Vidíš, jaks se pěkně vrátil,
protož chci, by mi zaplatil.
Kdes pak schoval toho ptáka?
Tušímť, vypadl z visáka.

Žid:

Ach, počkej jen malou chvíli,
až se vobleku v košili,
ať tak nahý tu nestojím,
medle nechť se prv přistrojím.
Tu máš zlaté, sázej sobě,
ctí a darem dám je tobě.

Pacholek:

Totoť jsou věru pěknější |
než mé tři groše prvnější.
Dobřeť jsem je vynaložil,
lép, než bych je v karban vložil.
Již mám blizičko do města.
Žide, jakť se líbí cesta?

Žid:

A což mi se má líbiti,
když nemohu s tebou jíti?
Jdi napřed, poptej hospody,
přistrojíme spolu hody.

Pacholek:
Nestojím o tebe nyní,
však mne tam potěší jiní.

Žid:
Takéť mi se něco zdaří,
já půjdu třeba k rychtáři.

Zdař vám Bůh, můj pane fojte,
ach prosím, slyšte, nastojte,
jest jakýs lotras zde v městě,
který mne potkal na cestě,
skrz něho mám velkou ztrátu,
vzal mi s měšcem sto dukátů,
ještě je při něm najdete,
jen ho brzy směle jměte.

Rychtář:
Hej, hej, počkej, dej se, jsi jat,
od kohos do města přijat? |
Ukaž hned, co za nádry máš,
kdes to vzal, rád mi se přiznáš.

Pacholek:
Od onoho žida je mám,
jako tamto pospíchá k nám.

Rychtář:
Třeba-li vysvědčování
mimo tvé vlastní přiznání?
Vem ho, mistře, a veď z města,
kudy k šibenici cesta.

Pacholek:
Ach, což jest zde právo tuhý!
Nešel bych já sem podruhý,

bych byl věděl, ani nyní,
nu, nechť se mnou, jak chtí, činí,
sámť odolati nemohu,
všecko to poroučím Bohu.
Divnou tuto půtku mívám,
však před smrtí si zazpívám.

Žid:
Co sem rád tomu orteli.
Hle, pacholče, tvé fortely
k čemu tě přivedou zase,
proč nepovíš při tom čase,
jaks mi je vzal skrz tvou hřivost,
mohlať by se státi milost.

Pacholek: |
Au pozdní tu milost bývá,
kde právo kvapně soudívá.

Popravec:
Nu, pacholče, vstup na šprysel,
právo našlo, abys visel.
Vylezem nahoru spolu,
než nesejdem oba dolů,
pověz, na tom-li umíráš,
cos vyznal, čili odpíráš?

Pacholek:
Nic ty nevíš, jak se zdaří.
Počkej a kaž sem rychtáři,
jemu já chci povědítí.
Což se nemůž sedm dotříti?
Tudíž bych já pláč udělal.

Rychtář:
Pacholče, pročs mne povolal?

B 2a

B 2b

Co chceš, já slyšet nemohu,
jen poruč svou duši Bohu.

Pacholek:

Nechci se nic protiviti,
nebo vím, že mám umřítí.
Také nic nežádám tehdy,
než jednu věc naposledy.

Rychtář:

Prav, nemáme darmo svíček.

Pacholek: |

B 3a

Půjčte mi jen mých housliček,
ať na ně před smrtí zahrám
na památku těmto drahám.

Poběhlý žid:

Ach, na jeho žádost hloupou
přivažte mne rychle k sloupu,
vímť, kterak on umí housti,
nahrálť jest mne v onom houští.
Jak jen počne šmytcem hráti,
musím skákat, tancovati.

Rychtář:

Nu přivažtež toho hřicha,
co pak ho ta zem tak píchá?
Pacholku housličky dejte,
jak bude hrát, poslouchejte.

Pacholek:

Již mám to, co jsem chtěl mítí,
já hrám, hleďte k tanci jítí.

Lid obecní:

Kdo se nemá tomu smáti!
Nemůžem na nohách státi,

všickni skákati musíme,
kdy přestaneme, nevíme.
Dokud housličky slyšíme,
dotud se nepotěšíme.

Popravec:

Co se to děje pohříchů? |
Nikdá jsem nespád z řebříku,
až teď mi přišlo, s radostí
skáči těm houslím k líbosti.

Žid:

Věděl jsem já prvé o tom,
co nám přijde z toho potom,
když vy mu housličky dáte,
dobrou chvíli poskákáte.
An já přivázaný jsouce,
odtrh jsem se, k tanci jdouce.
Byť nebylo těch housliček,
moh by viset ten mužíček;
ale již má při vyhranou.

Rychtář:

Hej, pacholče, poslyš stranou:
Medle přestaň více hráti,
máť se za to milost státi,
svobodného tě pustíme,
a cožť vzato, navrátíme,
jen nech již toho hudeňí.

Lid obecní:

A my skáčem do umdlení,
až již nikam nemůžeme,
ó nehrej, všakť pomůžeme,
aby dostal všeho svého.

B 3b

B 4a

Pacholek:
Neslyším já z vás žádného, |
až mi dobře ustanete
a všickni na zem padnete.

505

Lid obecní:
Běda! Co budem činiti?
Již nelze nám než umříti.

Pacholek:
Nu, již odpočinu s vámi;
bude pokoj mezi námi.

510

Žid:
I já bych pokoj vinšoval,
neb jsem již dvakrát tancoval.
Vraťte mu, prosím, ty zlatý,
však jsou peníze proklatý,
já jsem křesťany obloupil
a dva tance za ně koupil.
Sám sem vinen tím vším dvorem,
utekši z domu před morem.

515

Rychtář:
Poněvadž jest věc taková,
divná, neslýchaná, nová,
vemte žida do vězení
do dalšího poručení.
Ty pacholče, přístup blíž sem,
a co jest tvého, sobě vem,
tíms poctivosti neztratil,
jdi, aby se šťastně vrátil.

520

525

B 4b

Pacholek: |
Já mám, pane, na tom dosti,
děkuji vám z spravedlnosti,

102

530

na ten skutek chci pomněti,
že jsem si uměl přispěti.
S tím se vždycky dobře mějte,
na mne nezapomínejte.

535

Závěrek:
Již pak z této historijě
znát, jak se nepravost kryje,
ač bývá někdy zacpána,
však zas trefí svého pána.
Jak se teď při židu stalo,
na samého vyhledalo:
chtě jiného k oběšení
přivesti, sám do vězení
jest jako zločinec vhozen,
pacholek pak vysvobozen.
Tak každý muž z toho znáti,
že má s pravdou přímo státi:
neb kde bývá podvodná lest,
tu jistě malé štěstí jest.
Byť byl tento žid tam zvykal,
z moru jinam neutíkal,
křesťanův lichvou neloupil,
byl by těch tancův nekoupil,
ani se v tom trní zdrápal,
moh míti sen, až by chrápal.
Věrnáť jest pravda: čiň právě, |
tak zaživeš všeho zdravě.
Ta rada jest povědína
od Tobiáše Mouřenína.

540

545

550

555

B 5a

103

ZAČÍNÁ SE KOMEDIE PŘÍKLADNÁ VE ČTYRECH OSOBÁCH:

Náman, otec   Ramínko, pochlebník
Ruprecht, syn   Davnužka, děvečka

[ACTUS PRVNÍ]

Otec:

Ruprechte, můj milý synu,
prosím tě v tuto hodinu:
trošku mi doma poshověj,
bude hned oběd hotovej.

Syn:

Což mám vždyckny doma sedět
a vám mezi zuby hledět?
Musím mezi lidi jít.
Jsem zván, budu hody mítí.

Ramínko:

Nic mi se nechce dařit dnes
a již jsem chodil ledakdes,
tuším, že jsem navopak vstal,
anebť jsem příliš dlouho spal.
Hyň Ruprechta s otcem vidím,
půjdu k nim, oba vošidím.

Zdař Bůh, páni, co děláte,
smutní jsouc, co se hněváte?

Otec, *jako by neslyšel*:

Milý synu, poslechni mne
aspoň jednou tohoto dne,
poď domů medle, Ruprechte!

20

Syn:

Jen vy mne s pokojem nechte,
musím dnes sobě povolit,
půjdu, prv dám se voholit.

Ramínko:

Snad chcete k bradýři jít,
co vás nemám provodit?
Znám jednoho, mohu říci,
udělá vám vlaskou štíci.

25

Otec:

Synu, nechceš poslechnouti,
můžeš na mne vzpomenouti.

Syn:

Právě, ježto jest na koho.

Ramínko:

Podťe a zanechte toho!
Co se s tím starcem hádáte,
zdaž lepší rozum nemáte?

30

Syn:

Chce, abych s ním doma jedl,
ještě i děda přivedl;
a kterak mám s nimi sedět,
já nemožu na ně hledět.

35

Ramínko:

Znám já dobře, co jsou staří,
lecjakous bryndu navaří;
jez pak s nimi a pi na to,
mohl by dát hrdlo za to.
Šetřte vy pohodlí svého
a nechte blázna starého;

40

B 5b

B 6a

zdaliž zde není kde jíti,
lepšího bydla užiti?
Mezi pěkné panny půjdem, 45
při nich vši tesknosti ujdem.
Byl jsem včera v jednom místě,
tak mi se líbilo jistě,
mněl sem, že jsem v samém ráji,
tři sestry tam pěkně hrají 50
na instrument, na citaru,
na loutnu a jdou po páru.
Nejmladší tak jest spanilá,
že mne všeho omámila, 55
umí i v vrhcáby hráti,
komu chce, dobrý vrh dáti.

Syn:

A proč se pak tu meškáme,
co na toho starce dbáme,
nechť sobě tu doma sedí!

B 6b

Ramínko:

Podťe, an jen po nás hledí. 60

Otec:

Nu, nu, synu, hled' jen svého,
právě jsi našel dobrého,
vzpomeneš, věř mi, na otce,
byť bylo třeba po roce.

Ramínko:

Vzpomene, dovedeš toho. 65
Nechej mu jen statku mnoho!

Otec jde pryč. Syn:

Hněvám se, až bolí kosti,
mám s tím starcem čerta dosti.

106

Ramínko:

Když on odšel, podťme taky,
najdem vždy bydlo nějaký;
jen mnoho-li peněz máte,
budem veselí, shledáte.

Syn:

O peníze se nestarej nic,
utratic ty, najdem jich víc.

Jdou a tlukou na hospodu, Panna jim otvírá a dť:
Vítejte, páni, podťe k nám,
dobrou krmičku pro vás mám. 75

ACTUS DRUHÝ I

Ramínko vyjde po dobré chvíli, řka:

B 7a

Ej, doved jsem toho čistě,
co jsou dobré v tomto místě.
Jedna s ním v vrhcáby hrála,
druhá mu pak měšec vzala,
třetí pět za jednu psala.
Štípaly ho hůř než blechy,
ó, co jsou chytré na Čechy!
Nemusí mnoho víc míti,
mám někam do židův jíti 85
a ten řetěz zastaviti,
sto zlatých naň vypůjčiti;
vím, jestliže jich dostane,
třebas tam přes noc zůstane.
Půjdu, bych se zas nevrátil,
řeknu pak, že jsem jej ztratil. 90

Otec:

Můj syn nechce domů jíti,
musí někde štěstí míti,

107

aneb mu se opak vede,
snad na kulhavých přijede.
Bojím se, že ten Ramínko
uvede na něj břemínko.

Syn vejde votrhaný a ztlučení:
Ach, běda mně nešťastnému,
že sem přišel k tomu zlému. |
Mošny se mnou pěkně byly,
pokud u mne peníze čily,
něco jich na mně vyhrály,
ostatek potom pobraly,
tak se v poslední šanc draly,
až mne při tom vesměs praly.
Ramínko mne doved právě,
mám rány do mozku v hlavě,
dvě jsou tuším na prst zšíří,
kdo mne dovede k bradyři?

Otec:
Tamto kdos ztlučení stůně,
až z něho jde hrozná vůně,
těžce naříká do pláče:
Ach, kdes byl, bídný jonáče?

Syn:
Ó můj milý otče, hleďte!

Otec:
Ha, cos ty, synu Ruprechtě!
Kdes byl, bídníče? Cos dělal?
Jižs sobě hříchův naspělal,
došels právě čelem místa.

Syn:
Ó ta zrádná mošna, tísta.

95

100

105

110

115

120

125

130

135

140

Otec:

Kdyby ty poslouchal otce,
nechaje prašivé ovce! |
Hnedky mi se o tom zdálo,
že tě nepodtrhnou málo.
Teď, hle, šatův, peněz nemáš,
co pak již dále uděláš?
Pěknouf vyrovnali štíci
a zbarvili tvou holicí.
Vím, že jsi dobrý oběd měl,
kdyžs s Ramínkem ode mne šel.
Aj, to máš hle tovaryše
věrného, on sedí v tíše,
někde v koutě odpočívá,
na tebe se s smíchem dívá.
Pod', nu, domů, pověz k víře,
jakť se líbí mladé zvíře.
Musím poslat pro bradyře,
ať pohlídne v hlavě k díře,
jsou dvě, tuším, v jedné míře,
musils utíkat za dvíře.
Již spíše posedíš s otcem,
slyšíš-li: Ruprechtě, pod' sem!

Syn:

Můj pane otče, rád půjdu,
vás ve všem poslušen budu,
tak spíše neštěstí ujdu.

B 8a

A 1a

ŽIVOT A PUTOVÁNÍ: O VELIKÉM SV. KRYSTOFORU,

kterak se jemu od mladosti až do skonání ve světě vedlo,
s upřímným napomenutím kratochvilně sepsáno a z cizích v české rytmy uvedeno.

Ó člověče, Kristu ofěruj sebe,
náhlé smrti, zlého uchová tebe.
1601 |

A 1b

Tato historia nyní
všem obzvláštní zmínku činí
o svatém Krystoforovi,
velikém silném obrovi.
Byl první církvi známý dost,
ač nyní jest přespolní host.
Jakž to mnozí dobře znají,
kdož na Krista pamět mají
a nedbají světa zlosti,
slouží Bohu v upřímnosti,
šetří víc svědomí svého
nežli zisku nepravého,
mají jak staré příklady
v paměti, tak nové vady.
U sebe vždy rozjímají,
zlého se neujímají.
Řeči oplzlé i skutky,
ano i hříchův lahůdky
nikdá při nich nejsou mocné
ani zlému nápomocné,
nýbrž tomu utíkají,
jakž z Krystofa příklad mají.

110

25

O němž jestli kdo neslyšel,
kdo jest byl a odkud přišel,
co činil a proč tak sluje,
vše se teď níž vypravuje. |

30

O rodičích a vlasti sv. Krystofora
V jedné zemi krásné městečko leží
vprostřed ryňku má ušlechtilou věží,
to nese tři žaludy v svém znamení,
při něm v zahradě jest pěkné stavení,
kdež vůkol něho tekou tři potoci,
míle svlažují tu zahrádku v noci,
v nichž se nachází ryb i raků hojnost
tomu stavení pro jeho důstojnost.
Krystoforu hrad bylo jméno dáno,
mezi pohany nejprv vyhledáno.
Tu blízko narozen i zchován jsem byl,
avšak brzy sem rodičův svých pozbyl.
Otcí mému též Krystofor říkali,
protož po něm i mě tak křtíti dali.
Matka má, ač chudá, sloula Agata,
neb jakž mnozí zprosta jmenují, Háta.
Dobry život vedle v své potřebnosti,
po smrti i manžel zůstal v bídnosti.

35

40

<1>

45

Sv. Krystofor byl mnichem
Já když jsem málo jen k rozumu přišel,
otec můj se mnou brzy z domu vyšel, |
ujav mne za ruku do kláštera ved
a mezi mnichy k sloužení oddal hned,
abych se učil zpívat neb modliti,
v hodiny určité Bohu sloužiti.
Tu těch mnichův šest aneb sedm bylo,
na rozkoši jim nikdá nebylo.
Já někdy soudil, že jsou na modlení,
že se učí aneb spisují čtení,

50

20

A 2a

A 2b

111

oni pak leželi v rejstřích důchodních,
majíc velkú hojnost v statcích duchovných,
oplejvali v neřádném obcování,
místo modlení v kvasích, hodování.
Časem v noci světský kroj na se vzali,
mrzkých hanebností následovali.
Někdy i jeptišky z klášterů loudíc,
na obojí stranu velice bloudíc,
čehož já všeho nechci teď praviti,
ale můž mi kdo chce koli věřiti,
že vida to, těžce mi v mysli bylo,
neb mi se do nich nic hned nelíbilo.
I myslím: Toto jejich obcování
hodné by bylo slušného trestání;
já se domníval, že jsou lidé svatí,
oni pak sodomští, mrzčí, proklatí.
To jakž brzy oni na mně seznali,
ihned mne z toho kláštera vyhnali; |
hněvem mne dveřmi přiškřínuli v nohu,
musil jsem ven, snesší jich křivdu mnohú.
Však potom tudíž zase pomstu vzali,
neb jakž staršího svého pochovali,
přítáh na ně jeden pán mocí silnou
a začal rumrejšku v klášteře divnou,
i ty ostatní mnichy vyhnal z něho
a dal tam jednoho hejtmana svého;
ten najímal ty skrejše a bral platy,
i jiné mnohé důchody odňaty.
Potom z kostela maštal udělali
a v ambitu z ovec vlnu stříhali.
Jak ti mniši pobožnost proměnili,
tak ty všecky věci v něm se změnily.
Tu nevím, zdali se to hodně stalo,
co se s mnichy, s klášteřem konalo,
také jsem nemnoho dbal po té věci,
poněvadž i já musil jsem uteci.

A 3a

55
60
65
70
75
80
85
90

⟨2⟩

Sv. Krystofor přišel k tiskaři

Však spatřiv knih i rozličných cvičení,
vždy čím dál mysl táhla mne k učení,
zda bych se vynaučil mravům a ctnosti,
tak následovat mohl pobožnosti. |
I myslím, jak bych se dostal k tiskaři,
k božímu kancléři aneb písáři,
který by mne chtěl k učení přijíti,
v impresí moh bych užítku dojíti,
neb se tu tiskne všecko s počestností,
v čistotě pravda bez lehkomyšlnosti.
Vtom přijdu před krám jeho nenadále,
ptám se, moh-li bych míti pána stále.
On dí mi, umím-li již co tlačiti,
litery sázet neb papír močiti.
Odpovím jemu se vší uctivostí,
co neumím, chci se učit s bedlivostí.
Tu nejprv musil jsem votrokem bejti,
šmucem, tovaryšům, jak chtěli, vejti.
Ti téměř všickni byli cizozemci,
nevážní, lehkomyšní, zvláště Němci.
Mnohou protivnost jejich nesl jsem míle,
jen abych měl od nich lásku nadíle.
Nicméně málo mi to platno bylo,
vždycky jsem míval s nimi divné dílo.
Neb když jsem se chtěl pánu zachovati,
věrnosti upřímně následovati,
hned se někteří na mne obořili,
z hněvu pasem, bičem mne podkouřili.
Avšak v té zlé sběři v mé náchylnosti
naučil jsem se liter sázet v rychlosti |
i všemu, což k té práci náleželo,
ale nejvíce mi o to běželo,
že jsem nemohl hned tovaryšem bejti,
neb mne nechtěli bez svačiny zmejti.

A 3b

A 4a

K tomu mi i toto naučení dali, 125
 prvé než by mne v společnosti přijali,
 že bych jim všechněm musil to slíbiti
 vedlé jejich regule se řídit:
 v neděli dělat, v pondělí zahálet,
 pánu dílo meškát a s ním jen válet, 130
 nedbati na jeho hněv a bublání,
 s tovaryši držeti bez přestání;
 když zahálí skladač, tiskař zahálej,
 pakli tiskař, skladač se s ním procházej,
 byť všecko již zkorigováno bylo, 135
 i na druhý den může počkat dílo,
 takže jest to umění jim svobodné,
 dělat, když se jen líbí kterého dne.
 Tu já myslím sobě: Ó Bože milý,
 k jakému tito pospíchají cíli? 140
 Pán na ně vždy nemalý náklad vede,
 jim se o plat stará, sám v nouzi břede.
 Oni nedbají, co ho strava stane,
 co papír, dílo, než i je dostane.
 Jaká to musí bejt čeled nevážná, 145
 lehkomyšlná a téměř Boha prázdná,
 an peněz nemnoho kdy zachovají,
 za den propijí, co v tým dni zejskají,
 přenesmírně žerou, do sebe lijí,
 hůž než svině do vyvrácení pijí. 150
 Z toho pokutu mezi sebou mají,
 za ni se potom znovu užírají.
 Tuť opět ztropí svádu neb pranic,
 až i právo s nimi mívá dranic
 o kordy, tulichy i jiné zbraně, 155
 pročez i šatlava laskava na ně.
 Tu ač se koliv v trestání dostanou,
 však pánu zaháletí nepřestanou.
 A zvláště když se již k jarmarku blíží,
 každý se z nich těší pánovu kříží, 160

řka: „Pán mne rád strpí ke všemu tomu,
 dí-li mi zlé slovo, uteku z domu;
 zví, co jej pres stane, když se zahálí,
 chce-li dílo mít, nechť sebou zavalí.“ 165
 To všecko majíc já v svém uvážení,
 pomyslím, jistě byt můj tuto není;
 nemám-li lepším tovaryšem slouti,
 mohu s postulátem jinam vyhnouti.
 Avšak mi vždy líto toho umění, 170
 že při něm hned zprosta žádný řád není.
 Neb ne nadarmo má obdarování
 pravé svobody v dobrém užívání. |
 A ta se všechněm tovaryšům přeje,
 jimž se dobře dílo v rukou zahřeje
 a kteří co vydělají, chovají,
 nežerou zbytečně a nemrhají.
 Ti kde by byli, nemoha najíti,
 musil jsem od té práce tak odjíti.

<3>

Sv. Krystofor sloužil ve vsi rychtáři

V tom nedlic, krátce vymyslíl jsem sobě
 a přišel k sedláku do vsi v té době. 180
 Ten byl rychtářem nedávno volený,
 zdál mi se dosti k tomu způsobený.
 I měl sem ho jistě za ctného muže,
 a že ten ouřad dobře spravít může,
 185
 protože slibil jsem u něho sloužiti,
 chtíc se něčemu při něm vynaučiti.
 Ale brzy poznal jsem jeho správu,
 jeho rozsouzení, jeho nápravu.
 Co by bylo pravé, neb nepravého,
 190
 nikdá v tom nešetřil smyslu zdravého.
 Činil, jak chtěl, musil každý přestati,
 nedal sobě v ničemž odporovati.

A 5b

Pakli kdo jej počal z čeho viniti,
nad tím se hleděl všelijak vymstiti; |
maje na něj vždycky obzvláštní péči,
195 osočil jej u pána lživou řečí
a přived mnohdykrát v těžké trestání,
200 všickni sousedé byli sužováni.

I řekl jsem k němu: „Ó milý pane,
205 skrze vás mnohému se křivda stane;
vy jste rychtářem proto učinění,
abyšte k spravedlnosti měli zření,
a ne tak nad každým se vysmívali,
svůj hněv, zlost a ukrutnost vylívali.
210 Jistě Bůh vás bude proto trestati,
čiňte dobře, čas jest zlého přestati.“
A vtom nežli jsem já to dopověděl,
dal mi pohlavek, že jsem sotva hleděl,
potom uchopiv žílu, tak mne zmlátil,
mé napomenutí v zlé mi obrátil.
215 Za tu službu měl jsem všudy modřiny,
vyhnal mne na den svatě Kateřiny.

<4>

Sv. Krystofor přišel k handlíři

Co jsem měl, nebohý Krystof, činiti,
215 jsa tak zeprán, myslím, kde mám již jíti,
abych mohl dostati jiného pána,
při němž by upřímnost byla shledána. |

A 6a

I přišedv brzy do města v té míře,
zastavím se u jednoho handlíře.
220 Tu dlouho do sklepu nahlídám k němu,
až vtom mne spatřiti udá se jemu.
Táže se s hurtem, proč na něj nahlídám,
já mu zase pokorně odpovídám,
že bych chtěl někde rád věrně sloužiti,
dí on: „Mně se budeš moci hoditi.“
225 Vtom hned plné náručí štokfišů vzal,
ved mne k štoku a kej mi do ruky dal,

116

abych ty štokfiše tloukl, co mohu,
řka: „Jáf je sám namočiti pomohu.“
230 I tak jsme je do jedné tuny dali
a nemálo vápna na ně přidali,
aby k prodaji tím bělejší byli,
nebo se také tím dřívě odbyli.
Ach Bože, co se tu mnozí zklamali,
235 když sejr, svíčky i jiné kupovali,
a zvláště prostí, co na váhu brali,
přidal palec, že ho neuhlídali.
Kdo pak chtěl cokoliv od něho míti,
nevěděl, jak mu to má proceniti.
240 Což vida, nemohl jsem toho sněsti,
i počnu o to řečí odpor vésti,
že kdo komu při koupi ubližuje,
sám svou duši tím nejvíc zavozuje. |
Ale on nedbal nic na mé trestání,
protož vzal jsem s ním brzy rozžehnáni.

A 6b

<5>

Sv. Krystofor přistoupil k řemeslníku

245 Odtud chtěje míti nějaké heslo,
oblíbím sobě poctivé řemeslo,
i dám se k mistru jako přednějšímu
a mezi jinými nejskrbnějšímu.
250 Ten své dílo tak nemírně šacoval,
a co moh, nejdražze vynasazoval.
Dal-li kdo naschvál něco udělati,
dvojnásob musil mu od toho dáti.
I myslím, tentoť též nedbá na Boha,
255 nechce míti dobré svědomí, moha,
protož počnu mu přimlouvati krátce,
kterak on pyšně chce živ být z své práce,
užívá nejlepši pití a jídlo,
že na něj nesluší takové bydlo,

117

aniž to přináleží k jeho stavu,
aby z cizích mozolů míval stravu.
Ale když darmo bylo mé trestání,
nebyly dlouho tu mého zůstání.

<6> |

A 7a

Sv. Krystofor dal se k sladovníku
A tak opět myslíc, kde mám jít dále,
trefím do pivováru nenadále.
Vtom počnu se u ohně vohřívati
a čeládce při té práci dívati.
I přistoupí ke mně jeden přednější,
řka: „Pacholče, ty jsi trochu silnější,
pod' a pomoz z vozu sladu skládati,
chciť topinku a korbel piva dáti.“
A než já počnu na se pytle bráti,
nemešká se on hned dále ptáti,
mám-li mysl bejti při sladovníku,
že by mne chtěl dovesti k nákladníku.
Já nedlouho myslíc, svolil jsem k tomu,
vtom on uved mne do jednoho domu,
kdežto puštěn jsem byl brzy před pána,
a tu na mne byla otázka dána,
chci-li se zjednat u něho za mládka,
po roce že ze mne učiní sládku.
K tomu já svolím hned bez odporosti,
vidouc pána bejt v veliké vážnosti.
Paní též pěkně ustrojená byla,
na rukou prsteny drahé nosila,
orumpanty, korály i dukáty,
na hrdle zápona a řetěz zlatý, |
pás stříbrný, váček aksamitový,
majíc oděv drahý kanavačový.
Na dítkách páteře trošty visely,
chuva tlustá s děvečkou jich hleděly.
Všeho hospodářství dostatek bylo
a zvláště, což se k rozkoši hodilo,

118

260

265

270

275

280

285

290

takže jsem neviděl větší hojnosti
nikdež prvé jako při té živnosti.
Protož myslím, již budu při té práci,
tať se nejspíš s upřímností obrací,
neb vidím, jaký tu pán náklad vede,
pro chmel, pšenici sám přes pole jede,
k tomu musí i nejraněji vstáti,
co potřebí, čeledi k rukám dáti.
Nic mu darmo nepřijde v tom obchodu,
jak v zimě za led platí, tak za vodu;
v létě chce-li studené pivo míti,
musí na led mnoho vynaložiti,
sám v zimě na řece s dělníky státi,
domů vozit, pracně do sklepu dáti,
neb když se neopatří, brzy sejde,
tudy pán třebas v létě v škodu vejde.
Což jsem sám, byvši tu za mládka, spatřil,
pán nesl škodu, když starší neopatřil,
ač ten, s nímž jsem já byl, tak to zastával,
že pán na jeho správě rád přestával, |
začež mimo službu od paní míval
košili, fěrtoch, vždy bíle chodíval.
Ale on to zase tak vynahradil,
i nevykysalé pivo zahradil,
a zvláště když v létě již parno bylo,
hnedky se pro pivo k ledu odkrylo,
kdež on, spustiv k němu sud nebo více,
chválil to studené pivo velice.
Vtom když hostí vždy více přibývalo,
tuť se ho velmi málo nalívalo,
někdy nahbito majíc je doliti,
kázal kus ledu do něho vhoditi,
aby vystydnouc, brzy mohli pít
a pán i za led peníze stržiti.
Co jsou pak koliv podčepkův shledali,
těmi zas jiné sudy dolívali.

295

300

305

310

315

320

325

A 8a

119

Nad čímž jistě opět nesl jsem zármutek
i trestal staršího pro ten zlý skutek.

Tu on ač k mé řeči jako oněměl,
však od té chvíle ke mně chuti neměl,
a nemoha jinak činit příkoří,
i domlouval, že v hvozdě příliš hoří
aneb že přesejprávám, když co měřili,
aby mi pán i paní nevěřili.

Tak já nemaje z šrůtky žádné částky
od staršího pro mé trestání z lásky,
vzal jsem po půl létě zas odpuštění
a zrušil s pánem první ujištění.

<7>

Sv. Krystofor přišel do hospody

Hned brzy jakž minuly slavné hody,
od nákladníka dám se do hospody.
Tu opět když jsem našel hospodáře,
v nájemném domě divného šafáře,
ptám se ho, zdali by mne mohl přijíti,
že bych mu chtěl za hausknechta sloužiti.

I dí mi: „Dobře, chceš-li poslouchati,
musíš zde víno vodou dolívati,
aby hostem hlavě neškodívalo,
avšak dvojnásobní křídou se psalo.

V tom můžeš i s šeňkýřkou spolek míti,
co vyděláte, budem se děliti.

Když já tu nejsem, hled' tak počítati,
aťby vždycky mohlo víc přebíhati
za jídlo, za pivo, za slámu, seno,
pojmeš-li šeňkýřku, dámť po ní věno
a k tomu budu vás oba chovati,
netřeba se vám o stravu starati.“

Já mu odpovím: „Milý hospodáři,
mnoho-li se lotrům loupež podaří? |

Lidé bojí se toho na silnici,

A 8b

B 1a

co se u tebe nachází v světnici.
Nikdát mi ta živnost k mysli nebyla,
aniž mi se kdy nepravost líbila.
Protož neminím u tebe sloužiti,
Bůh lotrům nechce zdraví prodloužiti.
I já nechci-li s tebou věčně lkáti,
musím se časně od tebe pryč bráti.“

<8>

Sv. Krystofor byl vojákem

Jakž z té hospody jdu, potkám hejtmana,
nad vojáky vrchního ubrmana.

Kterýž vida mne, urostlou osobu,
ptá se mne, chci-li sloužiti v tu dobu
za vojáka na plat jistý v tažení,
v polní bitvě aneb v knechtském ležení.

Vtom dá mi závdavek, jakž mu připovím,
že něco křesťanských nepřátel zlovím,
nebo miním zastati čest Kristovu,
k průchodu pomoci božímu slovu.

Tak táhnu až k místu mezi vojáky.
Ach Bože, tu spatřím divné jonáky:
co nejhoršího bylo, to zastali,
dva neb tři jednu kuběnu chovali. |

Nemajíc jídla, šli na picování,
brali sedlákům vše bez šacování,
ač profantů dosti na prodej bylo,
však že se žoldu dlouho neplatilo.

Musil jsem i já dosti hladem mříti,
často počav to hejtmanu toužiti,
ale on majíc mi někdy žold dáti,
hned začal sakramentovat a láti,
pravíc, že se mu peněz nedostává,
ale já viděl jsem, jak často hrává,
k tomu slepá jména v rejistra píše,
co mu z knechtů přibývalo, bral tiše.

B 1b

Když k šturmu pustil, tu sem napřed musil, 395
 nechtěl-li jsem, rejmentem mne hlušil;
 sám co nejdál s mnohými zadu zůstal,
 nehnul se z místa a pravil, že ustal.
 Když Bůh dal vítězství, on bral peníze,
 z kořisti nedal mi ani halíře. 400
 Tu já, nebohý Krystof, myslím sobě:
 jistě tuto štěstí neslouží tobě;
 by dostal něco, nemáš, kde schovati,
 věrně pracuješ, zlouf se mincí platí;
 s takovým řádem musil by zhynouti, 405
 hled' raději časně v stranu vyhnouti,
 poněvadž dobrých vojákův neváží,
 nechť sám hejtman stává sobě na stráži. |
 Tak z té služby jdu v nouzi, v bídě, psotě,
 ptajíc se vždy po nějaké robotě. 410

<9>

Sv. Krystofor sloužil polesnému aneb myslivci
 A když vandruji dál, těžce vzdychaje,
 skrze pustiny, husté lesy, háje,
 i trefím na polesného v oudolí,
 ten mne hned na službu vzíti přivolí.
 Ukázav mi v maštali koně svého, 415
 poručil, abych opatroval jeho,
 však že mi žádný plat nemůže dáti,
 neb se jemu samému málo platí.
 Toliko své staré šaty když svleče,
 že mne jimi za mou službu obleče. 420
 Potom když pozná mou bedlivost více,
 přidá staré štymfy aneb střevíce.
 Já pomyslím, jestli ty plat malý máš,
 i kterak tak hrdě sobě počínáš?
 Neb jsem dost pěkný oděv na něm viděl,
 za nějž by se mnohý zeman nestyděl:
 nosil kaftánek soukenný každý den, 425

hřbety liščími podšitý naskrz ven.
 Tu já bedlivě vážíc práci jeho,
 i kterak jest živ z zisku nepravého, | 430
 hoduje v krčmě, doma ve dne v noci,
 může lehce sobě k statku pomoci.
 Nejlepší dříví dával podtínati,
 neb se nemohlo všecko vyčítati.
 Jedno sem, druhý tam, kde chtěl, prodával
 a tiše kradmo pryč odvesti dával;
 stavěl oupravně sobě, klestil směle,
 jako by všecken les jeho byl cele.
 Sedláci také aby svůj zisk měli,
 začasté dary jemu přinášeli. 440
 On vida škodu, však skrze prsty hleděl,
 dělal se, jako by o tom nevěděl,
 pakli kdy nenadále na ně přišel,
 domlouval nabělo, by někdo slyšel,
 a jakž se kde v krčmě s sedláky shledal,
 pil, hodoval, kvasil, za to nic nedal,
 vše oni k svému řadu přičítali
 a ještě mu velice děkovali.
 To se téměř každého dne dalo,
 k tomu mi se opět říci událo: 450
 „Pane, do vás mi se nelíbí jistě,
 že jsouc vy služebníkem v tomto místě
 a majíc lesy dobře spravovati,
 na panském místě tak opatrovati,
 aby poddaní škody nečinili,
 sami jste se v tom křivdy dopustili. |
 Jestliže by se pán dověděl toho,
 nestrávil by s námi tak chleba mnoho,
 ale vezmouc vás, též i mne pacholka,
 kázal by nám břízu sehnout ze spolka.
 Jestli vy toho nechcete přestati,
 musím od vás pryč, děl nechci zůstati.“ 460

Dí on mi: „Počkej, počkej, lotře zrádný,
hnedkyť přidám na cestu filec řádný,
aby tě tisíc komárů potkalo
a, hanebný padouše, osedlalo!
Dámť za tvou službu hned slušnou záplatu,
vandruj třebaš na šibenici k katů!“
Vtom běžel s hněvem rychle do maštale
a popad na mne vidlí nenadále,
chtíc mne jimi na cestu požehnati,
ale já nemeškal jsem z dveří hnáti,
nedostav za službu od něho více
kromě jakési staré nohavice;
a ty sám dal nedávno opravití,
tak musil jsem odtud bez platu jíti.
Toho mi opět bylo líto dosti,
jda cestou, vždy myslím dál o živnosti.

<10>

B 3b

Sv. Krystofor dostal se k apatykáři |
I příjdu do města dost velikého,
na rozličné věci v koupí hojného.
Procházím se po něm všudy, kde mohu,
vtom spatřím apatéku v jednom rohu.
Opět zlíbí mi se taková práce,
kdež apatykář přijme mne nakrátce.
Ten uměl kunštovně větrem točiti,
pro peníze s lidmi divně bočiti.
Někdy quid pro quo a quod pro quid dával,
staré myší lejno za pepř prodával.
Ledačímš vonnou učinil krabici,
sebravše vyšeptanou smíchanici.
Poručil, když měl jaký recept dáti,
staré zkažené věci vyhledati;
počítal za ně co za nejnovější,
leda dostal peněz, sloul tím vzácnější.
Sám toho neužíval při nemoci,
i myslím, co to má jiným pomoci,

kteří pro zdraví to přijíti mají,
nemnoho platnosti odtud poznají.
Nic mého skrz doktora neumělého
na slovo vzat byl za zprubovaného,
takže tu vždycky dosti práce bylo,
jednák běž, podej, dělej toto dílo.
Kdež já nemoha všemu dostačiti,
počnu svou starou píseň opáčiti |
a domlouvám apatykáři tomu,
že takový podvod miluje v domu,
nelitujíc v ničemž nemocných lidí,
zda se domnívá, že ho Bůh nevidí,
kterak pro marný zisk chudé sužuje,
neplatná lékařství jim způsobuje,
jenž dosti draze od něho přichází,
tudy že svou duši d'áblu v šanc sází.
Na to on počne mi odpovídati,
pochytiv kej, i chce mne vohejbatí,
a než udělá na mne první ránu,
sotva bez klobouku vyskočím z krámu.
I jda odtud, počnu opět mysliti,
kde opět jedinou budu sloužiti,
bych aspoň došel již pána dobrého,
velmi bych rád sloužil, poslouchal jeho.
Nebo i hladem trápen jsem byl těžce,
nemoha se jinak živiti lehce.
Jdu holdem, prosím někde za kus chleba,
bráním se hladu, když bylo potřeba,
ač chudí raději udělovali,
však mi bohatí vždy k mysli bývali.

<11>

Sv. Krystofor sloužil u písaře |
Vtom zastavím se před domem písaře.
Ten ležel v okně tak jako na spaře

B 4a

B 4b

B 5a

dosti vysoko nahoře v pokoji,
a jakž mne spatřil státi v lehké zbroji,
s hurtem vzkřikl, co hledám, proč tu stojím.
Já že za chléb prosím, jemu odpovím.
Dí on: „Lotrase, není hodno dáti,
moh by sobě svůj chléb zasluhovati.“
Já řeknu: „Kdybych moh pána dostati,
chci věrně sloužit, jeho poslouchati.“
„Ano,“ dí on, „dotud to bude státi,
dokud se nebudeš moci vyžrati!
Měl jsem již několik těch povaleců,
tuláků, darmochlebů, zahaleců,
skoro bych moh také tebe zkusiti.“
A vtom mne kázal do domu pustiti.
Tu byl jsem na čtvrt léta posluhuje,
takže mne v tom čase dobře zprubuje,
hledím-li se věrně, upřímně chovat,
aby mne mohl jinam potřebovat.
V tom já šetříc vše bedlivě konati,
nechtěl jsem v ničemž sebe litovati.
K tomu uměje čísti, též i psáti,
to mi se hodilo, mohl jsem znáti,
nebo mne i nad registry posadil
a dvojnásobně napsati mi radil. |
Potom sám sumovně všecko sčítával,
jak mohl, sobě užitku přidával.
Tak velmi divných obmyslů užíval,
že jsem nikdá fortelnějších nevídal.
Jestli kdy bylo veliké vydání,
zvlášť i k jeho domu opatrování,
rychle věděl tomu místo najíti,
celou hromádku někde postaviti,
všecko to připsal za outratu pánu,
místo pěti sadil dvadcet na stranu.
Maje někdy sedláku zaplatiti
to, co on musil jako v šanc saditi,

565

530

570

535

575

540

580

545

585

550

590

555

595

560

600

prodav ke dvoru krávu nebo tele,
nikdá k své záplatě nepřišel cele,
slíbiv mu na hotové sumě dáti,
jal se mu den ode dne odkládati.
Uměl ho tak dlouho za nos voditi,
až se mu stejskalo za ním choditi,
a chtěje od něho peníze míti,
musil mu některý groš uleviti.
Neučinil-li toho, hned se hněval
a jiného přístupu k němu hledal.
Snadno vymyslíl nějakou příčinu,
by sedlák od peněz pustil pro vinu,
řka: „Ty jsi propadl pokutu pánu
a tu já tobě z tvé sumy odtáhnú.“ |
Sedlák, boje se věže aneb bití,
mlčel k tomu, leda mohl ujíti.
On pak to do svého měšce schovával,
pánu z toho počtu nikdá nedával.
Pakli mu poddaní měli platiti,
velkou minci musili hromáždití,
kterouž on dost lacino od nich majíc
a svůj užitek dobře znajíc,
ne tak ji zase na půjčku vydával,
na tolaru krejcar i dva připsával,
hledě sobě na všem užitek míti,
chudý potřebujíc, musil tak vzíti.
K čemuž já opět mlčeti nemoha,
dím: „Pane, tuť jest chudým křivda mnohá!“
On zkřikne na mne: „Mlč, piš, co máš psáti!
Těžce ty mne budeš vyučovati:
to jsou časem písařská furalia,
jim náležitá accidentalia.“
I myslím, jakž dočkám Petra svatého,
s poctivostí odejdu zas od něho.
Tak když ten den přišel, majíc zkušení,
vzal jsem od něho pěkně odpuštění.

B 5b

<12>

Sv. Krystofor přišel k řečníku |

B 6a

Pročež on, ušetřujíc mé žádosti,
dal mi list fedrovní, že sem v rychlosti
za pachole dostal služby příhodné
u jiného pána hned druhého dne.
A ten byl jistě člověk dosti hodný,
tak jakž mi se viděl, v mnohém příhodný,
majíc i opravnou kuchyni dosti,
každého dne téměř nějaké hosti.
Nebo uměl právní věci vyvesti,
vždy mu hleděl někdo něco přinesti,
zvlášť kdož měl při něm nějaké jednání,
buď malou, neb velkou věc k porovnání;
s prázdnýma rukama přístupu neměl,
neb maje mluvit, brzičko oněměl.
Tu mnohý poslal časem velké ptáky,
onen sejr, jiný ryby aneb raky.
Tento máslo, onen koláč, zajíce,
jiný tučného beránka velice,
zas mnohý, zabiv doma dobré tele,
přední i zadní čtvrt daroval vcele.
Jeden přines v pytli tlusté prasátko,
druhý skopce, třetí mladé kozlátko.
Každý daroval, co moh z statku svého,
kus kačera neb kapouna dobrého.
Sumou těm darům konce nebývalo,
všudy ze všech stran vždycky přibývalo. |
Tu jistě měl jsem časem dobré bydlo,
pítí dosti, v stravě opravné jídlo,
a zvlášť když nějakí hosté přibyli.
Ale brzy jakž se rozveselili,
pán rozkázal jinému nalívati,
já musil před stolem něco zpívati,
ač jsem neměl k tomu žádného hlasu,
však leda se zpívalo při tom kvasu.

128

635

Vřeštěl jsem ledacos, leda jen bylo,
potud, pokudž se jim dobře líbilo.
Když pak nemohli déle poslouchati,
kázal mi hubu tuze nadejmati
aneb šňupky držeti k své libosti,
vtom mě udeřil beze vší lítosti,
jako by má tvář jeho vlastní byla.
Ta kratochvíl nic mi se nelíbila,
pročež jsem se někdy styděl za to sám,
ale že ten obyčej byl mnohým znám,
trpěl jsem to na čas od něho míle,
až opět přišla k rozloučení chvíle.

640

645

<13>

Sv. Krystofor dostal se do kanceláře

Potom od toho řečníka na jaře
dostal jsem se mezi písáře, |
neb on mi sám nápomocen byl k tomu.
Tu já pomyslím jistě v tomto domu:
vidím učené znamenité muže,
tať kancelář mi k dobrému pomůže;
budu jim posluhovat s ochotností,
neb od nich dosáhnu všeliké ctnosti;
oniť jsou obhájcové spravedlnosti,
milovníci pokoje, pobožnosti.
Jakž mezi nimi jedni se spatřili,
že rádi vždycky dobrého šetřili,
jiní pak drželi pospolu k zisku,
leda měli čím pomazati pysků.
A když jim lidé darů nenosili,
hned jejich věc na hřebík pověsili,
ukazujíc na Sebalda Bartoše,
na dobré peníze aneb groše,
že jsou těžce své umění dostali,
žádnému slovíčka darmo nepsali.
Jakkoliv i druzí se přimlouvali,

615

650

655

660

665

B 7a

129

však řídko jsou kdy co při nich zejskali.
Kdo přízeň, lásku měl a mazal, ten jel,
jináče přístupu mezi ně neměl.
K tomu tu při dvoře byla čeládka,
velmi divná neústupná hovádka,
kteří ke zlému vzdycky byli chtiví,
já trvám, že jsou i posavád živi, |
jejichžto jména sou mnohým k známosti,
ti mi přidávali mnoho žalosti:
Janek Nechuta, Vávra Svinská hlava,
Havel Nestuda a Kuba Nemrava,
Mikeš Hladílek, Jira Kostrbáček,
Šima Sadílek a Bartoš Smětáček,
Marek Kyselý, Pavel Tvrdočilek,
Vaňa Necelej a Duchek Rdousilek,
Lukeš Závistivý, Vitek Různice,
Jaroš Vymstivý a Janek Houžnice.
Avšak žádný z nich mne netrápil více
jako Jan Zrada, Vitek Pochlebnice,
též Klíma Obojetník, Jan Kleveta,
ti mnoho vážení byli u světa,
nebo uměli pánu lahoditi,
pěkně mluvíti, na jiné sočiti.
Také jim nebylo nic milejšího,
toho kladli za nejzdvořilejšího,
kdo čistě uměl láti, přísahati,
po každém slově na hroma zvolati;
pili a žrali hned beze vší míry,
chtíc duši vytopit co sysla z díry.
Žádného pobožného nechválili,
aniž koho ke dvoru připustili,
kdož by se s nimi neuměl srovnati
aneb nechtěl jich v zlém následovati. |
Pročež i já neměl jsem placu mnoho,
zvláště když jsem někdy trestal z nich koho.

B 7b

B 8a

670

675

680

685

690

695

700

Pán ovšem dobrotivý byl každému,
ale já nesměl jsem žalovat jemu,
co mi se kdy od nich tu ublížilo,
nenadále zlejm kouskem posloužilo,
mlče vzav šaty, což mi z služby dali,
odšel jsem pryč, když mne neposlouchali.

<14>

Sv. Krystofor byl kupeckým služebníkem
A tak mi se opět dařila cesta,
přijdu do jednoho slavného města,
v němž Vlaši znamenití lidé byli,
kupectvím a obchody se živili.
I zjednám se tu u jednoho pána,
kdežto byla všeho hojnost shledána:
co kdo chtěl míti, našel v krámě jeho,
od zboží kupectví všelijakého.
Tu on mne brzy vycvičil v prodaji,
jak co mám cenit, když se lidé ptají.
Ty věci když jsem všecky na sebe vzal,
velikou neupřímnost jsem tu shledal,
neb krám jeho plný byl oklamání,
lstného podvodu a financování. |
Šňůrky, aksamit i věci hedbávné
uvnitř byly tlustou přízí natkané.
K tomu loket byl krátce udělaný
a každé koření zmantrikovaný.
I myslím: s takovou ošemetností
nemohu zacházet, a hned v rychlosti,
vzav filec, jdu pryč v noci jako sova,
nedím žádnému německého slova.

<15>

Sv. Krystofor dal se k měšťanu
Vtom přijdu před dům jednoho měšťana,
o němž mi prvé byla zpráva dána,
že by on služebníka potřeboval,
protož šel jsem, abych ho též koštoval.

B 8b

I ptám se, chce-li mne k službě přijíti,
 že bych jemu chtěl upřímně sloužiti,
 nad čímž on zalíbení bude míti,
 netřeba mne k dílu mnoho nutiti.
 Kdež on vida mne dosti urostlého,
 přijal mne hnedky do času jistého.
 Tu já po domě, co bylo potřebí,
 dělal jsem všecko při jiné čeledi.
 Neb on jsa člověk v letech šedesáti,
 stárec skoupý, skrbný, nedal nám státi, |
 chtíc všecko po šňůře míti v svém domu,
 dobrý rejment zachovával k tomu,
 takže mi se odtud jako nechtělo.
 Však to mi nejvíc na srdci leželo,
 když jsem viděl, že často k němu chodí
 lotrovští lidé, kteří jiné svodí,
 a ti na sobě dlouhé sukně měli,
 na nichžto žlutá kolečka visely.
 Jináť čeládka je výborně znali,
 lotrovskými židy je jmenovali.
 Těm on od stříbra i zlata dodával
 i všelijaké věci jim prodával.
 Tedy oni svého zisku hleděli
 a spolu s ním jednu partyku měli:
 židé peněz na lichvu půjčovali,
 z nich ourok jemu zvláště odkládali.
 Ta věc nemohla mi se nic líbiti,
 že mám takovému pánu sloužiti,
 kterýž s židy pohany spolek mívá,
 avšak křesťanského jména užívá.
 I myslím zas, co mám o to mluvíti,
 on může s svým statkem, co chce, činiti,
 já také mohu, kdy chci, odtud jíti,
 mlče za dveřmi odpuštění vzíti.
 Pročež přivstal jsem sobě hnedky ráno
 i jdu pryč, než na mne bylo shledáno. |

735

740

745

750

755

760

765

770

<16>

Sv. Krystofor přišel k knězi
 Když jsem ušel, to bylo na svítání,
 rovně tehdáž zvonili na klekání.
 Protož uminím do kostela jíti,
 všechny svaté vzývat a jich prositi,
 aby mi někde službu způsobili
 a příhodného místa dohodili.
 Vtom než jsem dobře klekl na kolena,
 byla takměř žádost má uslyšená.
 Přistoupil ke mně farář ctné postavy,
 řka: „Pacholče, vidím, žeš silný zdravý,
 co sobě stěžuješ, naříkáš těžce?“
 Já odpovím, že mi žádný pán nechce
 služby dát při spravedlivé živnosti.
 Dí on: „Pod' za mnou, jestliť však k líbosti,
 u mne budeš moci službu najíti.“
 I počal jsem sám u sebe mysliti:
 Tento člověk duchovní osoba jest,
 onť musí nejlepší býti, zná hřích, lest.
 Tak odvážím se a jdu za ním domů,
 kdež spatřiv mladici, divím se tomu.
 Kteráž krásná tlustá a hladká byla,
 u vokna seděci pasmičku šila.
 Ptám se zvoníka, nemoha smlčeti,
 co tato paní má zde malé děti. |
 „To-liž jsou knihy aneb biblí jeho,
 že hledí víc povolání světského?
 O tom já musím nejprvé věděti,
 snad bych musil všem na službu hleděti.“
 On mi dí: „Mlč, teď se do kouta stroj,
 pan farář po ní velmi tuze stojí;
 ačkoliv má prv oddávanou ženu,
 zahnáv ji, i chová tuto kuběnu.
 Jak ona chce, musí všecko zjednati,
 teď z ofěry dal sukni dělati;

775

780

785

790

795

800

co by se na vornát dostati mělo,
tím odívá její smrduté tělo.
Za to ona ani nepoděkuje,
když ho ulaje, ve všem ji folkuje.
Toho by on nijakž netrpěl ženě,
co snáší této lehkomyšlné feně.
Již s ní trý pankhartů na svět vyvedl,
když se ptali, tedy na žáky svedl.
Desátky, žádný plat nepostačuje,
všecko s touto promrhá, prohoduje.
Také ho docela již v svou moc vzala,
slova nesmí říci, by ho i uprala.“
Já slyším o tom jeho zlém chování,
i díím, nebude tu mého zůstání;
jsou on duchovní, má jiné trestati,
a sám nemůže lotrovství přestati. |
Jdu k němu, a říka: „Pane, v vašem řádu
mohl bych i já s vámi přijíti k pádu.
Nechci se u vás v žádnou službu dáti,
propuste mne, budu jinde hledati.“
On mi odpoví: „Nechci tě držeti,
můžeš i do pekla k čertu běžeti!
Jak jsem tě dostal, tak tě rád odbudu,
však proto i bez tebe vesel budu.“
Já hned pospíším ze dveří v té době,
až se dům zatřásl, zavru po sobě.
To mi se dalo v vandru mé mladosti,
zkusil jsem zlého i dobrého dosti,
takže sobě můž každý příklad vzíti
ze mne, kdo chce zde s světem v zápas jíti.
Aniž o mně má tak býti domněno,
že jsem byl veliký, jakž jest mluveno,
aneb vysoký obr, jakž malují,
ale tím obrazem to vysvědčují,
jak se mnohému křesťanu zde děje,
dokud se světskými věcmi tak hřeje.

C 2b

805

810

815

820

825

830

835

840

Protož slyšte, jak mi se potom dalo,
když mi se z fary vyjítí dostalo.
Potud jsem sloužil zde na tomto světě
a zkusil, jak se v něm již divně plete.
Pak dále nevěda, co mám činiti,
kde jíti, v kterou stranu obrátiti, |
vzpomenu na pana faráře radu,
že mi řekl, jdi třeba k čertu v pádu.
I jdu, k posledku chtíc ďáblu sloužiti,
po čemž mnozí lidé hledí toužiti,
když dosti zde světu činí k líbosti,
potom se dostanou ďáblu v rychlosti.

<17>

Sv. Krystofor přišel k čertu

Tak přijdu k ďáblu do pekla v rychlosti,
kterýž měl velikou sumu zlých hostí.
Ptám se ho, co mi chce za službu dáti,
že mu dosloužím věrně, má poznati.
On mi dí: „Tak vedlé náležitosti,
jak kdo slouží, mívá záplaty dosti.
I ty budeš-li mi dobře sloužiti,
ohněm, sírou, smolou chci tě dařiti.“
Já mu odpovím: „Zachovej Bůh toho,
máš zde prvé své čeládky dosti mnoho.“
Hned jakž on slyšel Boha jmenovati,
počal se na mě zůřivě sápati,
říka: „Táhni odsud, nechci tě zde mítí,
nepůjdeš-li, káži tě provoditi.
Nemluv o Bohu tu, kde v něj nevěří,
táhni, táhni,“ vtom strčí mnou ze dveří. |
Tu opět tak dostanu odpuštění,
myslím, jaké mám velké pokušení,
že mne ani ďábel nechtěl přijíti,
co dál budu činit a kde mám jíti.

C 3a

C 3b

<18>

Sv. Krystofor přišel k poustevníku

Vtom spatřím veliký les tu při moři,
i jdu do něho, jsa v nemalém hoři,
kdežto našel jsem mužíčka malého
jako otce poustevníčka starého.

Tomu všecku svou těžkost oznamuji,
on mi dí, že ví lép, než vypravuji,
co a jak se na světě děje všudy.

„I já“ (prý) „vzal jsem odpuštění tudy,
a proto na této poušti obývám,
samotný život vedu, zde bývám.

Hledím jen samého Boha vzývati,
aby mi ráčil věčnou radost dáti
a přijíti po mé smrti na milost,
o to jest má největší pečlivost.

Těž mi nic po světské marnosti není,
mysl má k Bohu jest i všecko zření.

Jemu sloužím ve dne v noci s pilností,
po ničemž netoužím v této bídnosti.“

C 4a

Já mu dím: „Ó poustevníčku můj milý,
i jáf bych myslil na to v tuto chvíli,
abych mohl též Pánu Bohu sloužiti,
celým srdcem chtěl bych to učiniti;
za to, když bych jda z této smrtedlnosti,
přijíti ráčil duši mou k milosti.“

Odkud sv. Krystofor své jméno má

On odpoví: „Chceš-li při mně zůstatí,
neobmeškám tobě naučení dáti:

Tvé jméno, že jsi Krystofor nazvaný,
to tě naučí, k čemu jsi povoláný,
a ukážeť, co máš činiti dále.

Neb kdož tím jménem jest pokřtěn naschvále,
ten musí děťátka Ježíše Krista
(od něhož ty jméno máš, jest věc jistá)

905

k nesení volný a hotový býti,
každého času jej v paměti míti.“

Kterak sv. Krystofor děťátka Ježíše nésti má

„Nemůžeš-li dostáti Krista Pána,
jemuž od Otce všeliká moc dána,
tehdy nes a měj ho v svém srdci silně,
pomni na něj, čin vůli jeho pilně. |
Potom hled' se k tomu také snažiti,
k bližnímu křesfanskou lásku přiložiti.
Zvlášt' k chudým máš se zde nakloňovati,
kteří tvé pomoci budou žádati.
Nebo cožkoliv učiníš chudému,
nebude darmo než k užitku tvému:
Pán Kristus přijme to od tebe míle,
jako by jemu to činil té chvíle.
To slove a jest Krista Pána nésti,
tak má každý křesfan zde život vésti.“

C 4b

920

Jak sv. Krystofor děťátka Ježíše přes moře nese

„Protož nesiž přes moře Pána svého,
neb co jest tento tvůj život jiného:
jediné moře hluboké bouřlivé,
všechněm na něm putujícím strašlivé
pro větry a veliké vlnobití,
jenž nepřestávají ústavně bítí,
kdež hrozní tvorové se vyskytují
a nás ze všech stran vůkol obkličují,
všelijakou překážku nám činíce,
tak od pobožnosti odvesti chtěje.
A to jest kříž zdejší a zarmúcení,
starost, práce i daremné mluvení, |
zlá náchylnost, zlá žádost a kochání,
myšlení i mnohá pohoršování,
hněv, pejcha světská s vysokomyslností,
zlá povaha, těla, krve žádosti.

C 5a

935

To všechno člověka nejvíc sužuje,
křesťanskému obcování zbraňuje,
takže mnohý v tom bývá potopený,
k ďáblu přichází, jsouc Boha zbavený. 940
Což by i tebe nechybilo sice,
kdyby tomuto světu sloužil více.“

Proč se sv. Krystofor obrem jmenuje

„Ale kdož chce nepohnutelně státi
a ty všechny věci tak přemáhati,
nebáti se všelikých pokušení, 945
zavrci zlou žádost a pohoršení,
ten musí míti bez vsí pochybnosti
sílu obrovu, srdce v udatnosti.
Protož kdož jest tak stálý Pánu svému,
přípodobňuje se obru silnému. 950
I ty též velikým obrem jmín býváš,
pokud v tom právě do konce setrváš.“

Co jest ten strom, který sv. Krystofor v rukou nese |

C 5b

„Dále, milý Krystofor, dámť naučení,
kteréž můžeš míti za potěšení:
Chceš-li toto hříšné moře přebřesti 955
a ujíti mnohých těžkých neřestí,
k tomu v zaslíbenou zemi přijíti,
máš v rukou velký smrkový strom vzíti.
Kterýž by byl dlouhý a mocný dosti,
by tě něco nesrazilo v rychlosti 960
a překážky v tvé chůzi nečinilo,
drž silně, šetř, aťby se nezvrátilo.
Ten pak strom smrkový, kterýž máš míti,
jest víra pravá, jenž má v srdce býti,
té ty nemáš nikdá měniti sobě, 965
neboť za nejlepší zbraň bude tobě
ve všelijakém zdejším protivenství,
hled' ji míti stálou bez pochlebenství.

138

Nebo jako smrk má to přirození,
že ač se zdá zvadlý, suchý k spatření,
však dobrou pryskyřici z sebe dává,
to se také při pravé víře stává. 970
Ta jest hotová každému sloužití,
dobrymi skutky sebe ozdobiti,
ač i někdy mdlá bejt se ukazuje,
však mnoho užitečného vzbuzuje. 975
To jest ten strom, a ten hled' v ruku vzíti,
můžeš v zaslíbenou zemi přijíti.“ |

Proč sv. Krystofor jde v noci

C 6a

„Podlé toho také, člověče milý,
musímť ještě oznámit v tuto chvíli: 980
Ačť se snad bude obtížné zdáti,
však hled' pilně na to pamatovati,
jak by tu povinnost na větším díle
vykonával a činil noční chvíle,
totiž v tmavé noci, to pravím tobě,
co ta znamená, považ také sobě. 985
Život člověka, nádhernost i sláva,
toť jest zajisté ta temná noc pravá,
bez slova božího, světla pravého,
nemá jasnosti ni blesku žádného. 990
Tu mnohý zbloudíce, sem i tam padá,
pokud v tomto světě živ býti žádá.
Ale kdož zde svůj život tak spravuje,
světlem, slovem božím, jej osvěcuje,
ten neupadne, přímo cestou kráčí, 995
vím, že mu sám Bůh pomůže, když ráčí.“

Jak poustevník svítí sv. Krystoforu

„A protož já budu na břehu státi,
když se budeš chtíti v to moře dáti,
ukáži tobě přímo pravou cestu,
aby mohl přijíti k tomu městu. | 1000

139

Než musím svou maličkou svíčku vzít,
od níž ty paprsek můžeš spatřit.
Svíčka má jestiž čisté slovo boží,
kteréž v tobě všelikou ctnost rozmnoží,
po něm krácej, jeho následuj právě,
onoť cestu ukáže k věčné slávě.“

Proč ten poustevník jest malá osoba

„Bůh to působí, že skrz prosté lidi
na světě pravé učení se vidí,
u nichž pejcha a sláva světa toho
nemá místa, nic ji neváží mnoho,
kteří nehledí světu k vůli býti,
jakž ze mne můžeš sobě příklad vzít.
V soukromí jsou, samotní obývají,
aniž mnoho obecenství mívají.
Žádné pejchy, rozkoše při nich není,
samým slovem božím jsou spokojeni,
tak aby skrze ně lidé na zemi
na pravou cestu byli přivedeni.
Toho následuj, po něm přímo krácej
a k oné vysoké hůře se vznášej.“

Co jest ten zámek z oné strany moře |

„Tu spatříš krásné veliké stavení,
jemuž na všem světě rovného není.
K němu jdi přímo a věř jistě tomu,
že můžeš také vjít do toho domu,
kterýž jest široký, prostranný dosti,
připraven vyvoleným od věčnosti.
Ten dům život věčný jestiž nazvaný,
i tobě z milosti může býti daný.
Jen snaž se, aby mohl v něj přijíti
a s svatými božími částku míti.
Tamť mého světla nebude potřebí,
nebt věčné světlo bude svítit v nebi.“

1005

1010

1015

1020

1025

1030

Co znamená váček sv. Krystofora

„Avšak musíš, milý Krystofor, mít
potravu, profanty se opatřit.
Protož připasiž tento váček k sobě,
v němž chleb a dvě rybičky dávám tobě.
To budeš ode mne na cestu míti,
aby se mohl časem posílniti.
Nebo kdož se chce Bohu v službu dáti,
ten nemá o velké pohodlí státi.
Musí také někdy zavděk přijíti
i malý kousek, v jídle uskrovniti,
děkujíc za to Pánu Bohu svému,
že vezdejší chleb ráčí dáti jemu. |
Tak i tebe, věř, Pán Bůh neopustí
aniž přílišný hlad na tě dopustí.
Kterýž všechněm ptáčkům potravu dává,
každý z nich děkuje, na tom přestává.“
To dal mi ten poustevníček k naučení,
já mu děkujíc, beru rozloučení,
řka: „Milý otče, chci tak učiniti
a můj život podlé toho řídit.“
Vtom jsem hned na tu cestu sebe oddal,
kterouž mi ten poustevníček byl podal.
K nebeské vlasti všecku již mysl mám,
již se s tebou, milý člověče, žehnám.
Chceš-li dobře svou duši opatřiti,
hled' tu cestu za mnou opovážiti.
K tomu tento verš vezmi k rozjímání,
jenž mi od něho dán na rozžehání,
prvé nežli mne propustil od sebe,
napomínajíc mne ním jako tebe:

Ó člověče, Kristu ofěruj sebe,
náhlé smrti, zlého uchová tebe.

1035

1040

1045

1050

1055

1060

Co ty verše při obrazu sv. Krystofora vyznamenávají |
 Christophori molem sancti qua luce videbis,
 mors poterit nunquam saeva nocere tibi.

Tím jsou za starodávna tak minili,
 každého člověka napomenuli,
 by věrně zůstával v svém povolání,
 v něž ho Bůh postavil, dal k spravování.
 A ne proto by mne kteří zývali,
 větší zření nežli k Bohu mívali,
 ale aby potom každý čím dále
 patříc na mne, příklad sobě vzal stále,
 svět opovrha i jeho žádosti,
 sloužil Bohu v čistotě, upřímnosti.
 V té službě když tak pilně trvat bude,
 bezpečen jsa, všeho neštěstí zbude.
 Ujde ďábla chytrosti, světa zlosti,
 smrti věčné, pekelných muk a žalosti.
 Amen.

Vytištěno v Starém Městě pražském u Daniele Sedlčanského. Léta 1601.

SUMOVNÍ KRONIKA VELMI PĚKNÁ A 1a O SILNÉM ROHOVÉM SAJFRYDOVI V RYTMY UVEDENÁ A S FIGÚRAMI OZDOBENÁ

Nyní vnově vytištěná. V Praze u Mikuláše Pštroša.
 Léta 1615. |

<1>

Byl jeden král bohatý, možný velmi,
 měv pod svou správou nydranskou zemi;
 Zigmundus bylo vlastní jméno jeho,
 kterýž za času panování svého
 velikou pochvalu sobě způsobil,
 s královnou též jednoho syna zplodil;
 a tomu Sajfryd na křtu jméno dali,
 pilně ho hned od mladosti chovali.
 Když pak odrostl a byl v zmužilosti,
 maje silu užíval své volnosti,
 pročež se rodičové naň hněvali
 a nejednou jeho z toho trestali,
 že jsa on již právě v jinochském věku,
 nechtěl se poddat žádnému člověku,
 ale umínil po světě běhati,
 otce opustil, pryč uvandrovati.
 Rady královské hned k tomu radili,
 aby ho rodičové propustili,
 poněvadž se jemu tak dobře vidí,
 nechť (prý) zkusí, co jest jinde u lidí;
 nebude dlouho trvati v té jíše,
 nebo v cizí zemi zkrotne tím spíše;
 pakliž co jiného do sebe cejtí,
 může z něho udatný j<inoch bejti>. |
 Vtom on se rozžehnal se všemi cele,
 vydav se na cestu vesele, směle.

A 2a

A 2b

Tobiáš Mouřenín z Litomyšle
VERŠOVANÁ TVORBA

K vydání připravil
prof. dr. Milan Kopecký, DrSc.

Vydala Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky,
s příspěvím Edičního fondu pro vydávání vědecké literatury, Praha 1995

Přebal a vazbu navrhl Jiří Blažek

Redaktorka publikace Hana Pešatová a Jana Axamitová
Technická redaktorka Běla Trpišovská

Vydání 1.
Ediční číslo 8817
Sazba: SERIFA, Praha
Tisk: CENTA, společnost s r. o., TISK, knižní výroba Brno, Veveří 39

ISBN 80-200-0196-4

